Śrī Prema-sampuṭa

De Schatkist van
Zuivere Transcendente Liefde



śrī śrī guru-gaurāṅgau jayataḥ

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura's

Śrī Prema-sampuṭa

De Schatkist van Zuivere Transcendente Liefde

Uit de Hindi uitgave van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA



ŚRĪ PREMA-SAMPUṬA

Oorspronkelijke titel: The Treasure Chest of Pure Transcendental Love
Auteur (Sanskriet): Srila Visvanatha Cakravarti Thakura, 1626
Vertaling Hindi: Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja, 1921
2de Druk 2011 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel: De Schatkist van Zuivere Transcendente Liefde
Nederlandse vertaling: 2020 Indira dasi
Foto Sri Srimad Bhaktivedanta Svami Maharaja is courtoisie van © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.Krishna.com. Gebruikt met toestemming.
Vector art: Freepik.com; Vecteezy.com
Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: https://purebhakti.com/jayaradhe.nl
Email: banyantree@duck.com

Drukwerk: www.pumbo.nl
Papier: HVO biotop
Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/sri-premasamputa

Alle Nederlandse titels van deze auteurs op één pagina:
www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in eBoekformaten: jayaradhe.nl/boeken.html;
purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme
NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2020 © I.H.M. GOOSEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN



BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK, FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVERMELDING-GEENAFGELEIDEWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.nl

Opgedragen aan mijn Heilige Meester

śrī gauḍīya-vedānta-ācārya-kesarī nitya-līlā-praviṣṭa
oṁ viṣṇupāda aṣṭottara-śata śrī

Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja

de beste van de tiende generatie
nakomelingen in de bhāgavata-paramparā
van Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu,
en de stichter van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti
met zijn vertakkingen door de wereld

Voorwoord

(uit de Hindi uitgave)

VANDAAG BEN IK ZEER VERHEUGD OM DEZE Hindi uitgave van *Śrī Prema-sampuṭa* aan de trouwe lezer te presenteren. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, de hoog verheven voorganger en het kroonjuweel van Śrī Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas*, heeft dit onvergelijkbare, verhalende gedicht geschreven in eenvoudige taal, die niettemin van diepe betekenis is verzadigd.

Śrī Kṛṣṇa had Zich eens verkleed als een hemels meisje, was naar Śrīmatī Rādhikā gegaan en was zwijgend voor Haar gaan staan. Het gezicht van dit ongelooflijk mooie, celestijnse meisje vulde Śrīmatī Rādhikā met zegen. Śrīmatī Rādhikā wilde een vriendin van Haar worden. Śrīmatī Rādhikā stelde Haar een paar vragen, maar het meisje gaf geen antwoord.

Śrīmatī Rādhikā dacht, dat de mooie *sakhī* zich misschien niet goed voelde en dat dit de reden was, waarom Ze niet te-

gen Haar sprak. Rādhikā bleef onverminderd met pogingen aandringen om met Haar te communiceren en tenslotte begon het meisje te spreken. Ze zei, “Ik heb in de hemelse planeten over Jouw glorie gehoord en ben naar deze Aarde gekomen om Jou te zien. Toen Ik arriveerde, zag Ik, dat de *rasa-līlā* van Śrī Kṛṣṇa in Vaṁsīvaṭa in Vṛndāvana werd uitgevoerd. Je bent toen uit de dans weggelopen en naar het bos vertrokken en Śrī Kṛṣṇa heeft toen alle andere *gopīs* achtergelaten om achter Jou aan te gaan. Nadat Hij even bij Jou was geweest, is Hij verdwenen. Toen Hij Jou ook had achtergelaten, begon Jij hartverscheurend te huilen. Ik nam Jouw meelijwekkende conditie waar en werd woedend op Śrī Kṛṣṇa. Om die reden ben Ik nu naar Jou toegekomen.” Toen kwam Śrī Kṛṣṇa in Zijn vermomming dichterbij staan om het veelvuldige wangedrag van Kṛṣṇa te beschrijven.

Het celestijnse meisje zei, “Het is waar, dat Śrī Kṛṣṇa over alle goede kwaliteiten beschikt, maar Hij heeft één slechte eigenschap, die alle goede eigenschappen overschaduwt. Jij, Śrī Rādhā, hebt alles achterglaten – Jouw vader, moeder, broer, vrienden, echtgenoot, maatschappij, bescheidenheid en de geboden van Jouw authoriteiten – alleen om van Kṛṣṇa te kunnen houden. Toch behandelt Hij Jou zo wreed, dat Hij Jou zelfs heeft verlaten en is verdwenen. Ik kan dit niet begrijpen. Volgens Mij, moet Je niet van Hem houden, want als Je dat wel doet, ga Je in de toekomst een groot lijden tegemoet.”

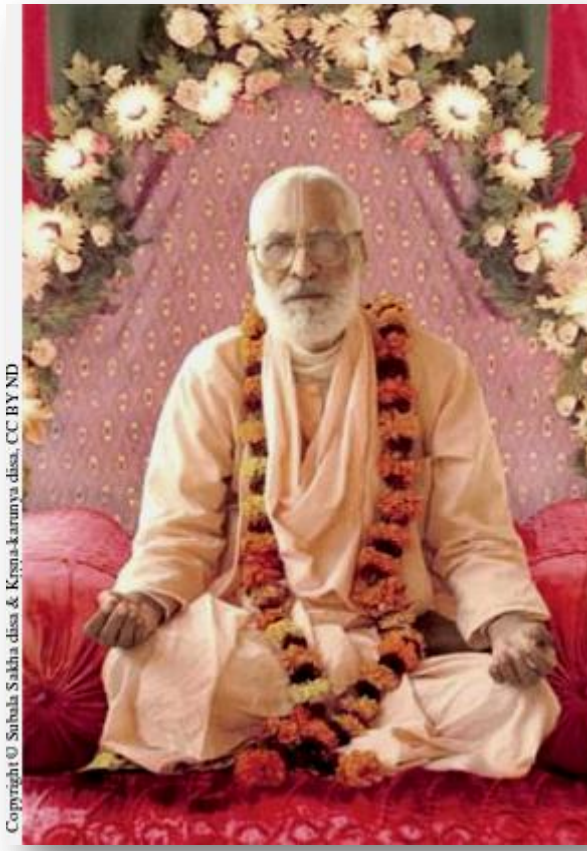
Deze woorden gaven Śrīmatī Rādhikā aanleiding om het meisje het karakter van *prema* uit te leggen. Deze uiteenzetting is het onderwerp van *Śrī Prema-sampuṭa.*

Sampuṭa betekent "de plek waar kostbare juwelen en andere waardevolle stenen met zorg uit het zicht van de mensen worden gehouden". Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de *unnata-ujjvala-prema* in het hart van Śrī Rādhā als een schatkist geopenbaard en heeft Haar *prema* in de vorm van dit boek als in een kist beschermd. Daarom is de naam van dit boek *Śrī Prema-sampuṭa*. Śrī Rādhā beschrijft Haar *prema* in de volgende twee verzen (108 en 109),

ekātmanīha rasa-pūrṇatame 'tyagādhe
ekā susaṅgrathitam eva tanu-dvayaṁ nau
kasyiṁścid eka-sarasīva cakāsad eka
nālottham abja-yugalaṁ khalu nīla-pītam

yat sneha-pūra-bhṛta-bhājana-rājitaika-
vartty agravartty amala-dīpa-yugaṁ cakāsti
tac cet are taratamo 'panudat parokṣa-
mānandayed akhila-pārśva-gatāḥ sadālīḥ

De lichamen van Śrī Rādhā en Śrī Kṛṣṇa zijn gescheiden, maar er is geen verschil in Hun persoonlijke karakter (*svarūpa*). Śrī Kṛṣṇa is van nature zegenrijk (*ānanda*) en Śrī Rādhā is van nature speels (*hlādinī*). De waarheid volgens de Veda's is, dat vermogen (*śakti*) en de eigenaar van vermogen (*śaktimān*) niet-verschillend zijn – *śakti-śaktimatorabhedaḥ*. Hoewel er geen verschil bestaat tussen de persoonlijkheid (*svarūpa*) en het vermogen (*śakti*) van de persoonlijkheid, wordt duidelijk op het moment, dat dit transcendente spel wordt geproefd, dat ieder afzonderlijk over unieke specialiteiten beschikt en in sommige aspecten verschillend is.


Copyright © Subala Sakha dasa & Kṛṣṇa-karuṇya dasa, CC BY ND

nitya-līlā-praviṣṭa oṁ

ŚRĪ ŚRĪMAD

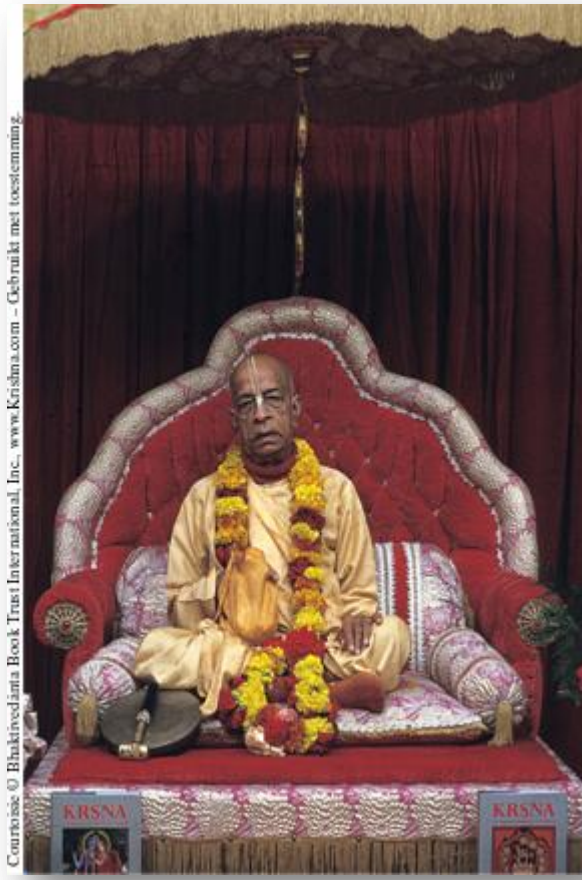
BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA MAHĀRĀJA



nitya-līlā-praviṣṭa oṁ

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA VĀMANA MAHĀRĀJA



Courtesie © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.Krishna.com – Gebruikt met toestemming.

nitya-līlā-praviṣṭa oṁ

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA



nitya-līlā-praviṣṭa oṁ

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

De levensgeschiedenis van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura verscheen in een brahmaanse familie van de Rāḍhīya gemeenschap in het district Nadiyā, West-Bengalen. Hij was gevierd onder de naam Harivallabha en had twee oudere broers, Rāmabhadra en Raghunātha. In zijn kinderjaren heeft hij in het dorp Devagrāma zijn opleiding Grammatica voltooid. Daarna is hij devotionele geschriften gaan studeren aan huis bij zijn geestelijk leermeester in het dorp Śaiyadābāda in het district Murśidābād. Toen hij in Śaiyadābāda woonde, heeft hij *Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu*, *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi-kiraṇa* en *Bhāgavatāmṛta-kaṇā* geschreven. Kort daarna heeft hij het huishoudelijke leven vaarwel gezegd en is naar Vṛndāvana gegaan, waar hij veel andere boeken en commentaren heeft geschreven.

Na de verdwijning van Śrī Caitanya Mahāprabhu en de Zes Gosvāmī's van Vraja bleef de stroom onvermengde toewijding (*śuddha-bhakti*) doorvloeien onder invloed van drie grote persoonlijkheden: Śrī Narottama dāsa Ṭhākura, Śrīnivāsa Ācārya en Śrī Śyāmānanda Prabhu. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura is de vierde in de disciplinaire opvolging van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura.

Een discipel van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura, Śrīla Gaṅgā-nārāyaṇa Cakravartī Mahāśaya, woonde in Bālūcara Gambilā in het district Murśidābād. Hij had een dochter genaamd Viṣṇupriyā, maar hij had geen zonen, dus hij adopteerde de

toegewijde, Śrī Kṛṣṇa-caraṇa. Kṛṣṇa-caraṇa was de jongste zoon van een andere leerling van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura genaamd Rāmakṛṣṇa Bhaṭṭācārya, die afkomstig was uit de brahmaanse gemeenschap van Vārendra. De leerling van Śrī Kṛṣṇa-caraṇa was Śrī Rādhā-ramaṇa Cakravartī, de geestelijk leermeester van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura.

In *Sārārtha-darśinī*, het commentaar van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op *Śrīmad-Bhāgavatam*, heeft hij aan het begin van de vijf hoofdstukken, die de *rasa*-dans van Śrī Kṛṣṇa beschrijven (*Śrī Rāsa-pañcādhyāyī*), het volgede vers geschreven,

śrī-rāma-kṛṣṇa-gaṅgā-caraṇānnatvā gurūnuru-premnaḥ
śrīla-narottama-nātha śrī-gaurāṅga-prabhuṁ naumi

Hier verwijst de naam "Śrī Rāma" naar Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura's geestelijk leermeester, Śrī Rādhā-ramaṇa; "Kṛṣṇa" verwijst naar zijn grootvader geestelijk leermeester, Śrī Kṛṣṇa-caraṇa; "Gaṅgā-caraṇa" verwijst naar zijn overgrootvader geestelijk leermeester, Śrī Gaṅgā-caraṇa; "Narottama" verwijst naar zijn betovergrootvader geestelijk leermeester, Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura; en het woord *nātha* verwijst naar de geestelijk leermeester van Śrīla Narottama Ṭhākura, Śrī Lokanātha Gosvāmī. Op deze wijze biedt hij zijn eerbetuigingen aan iedereen in de disciplinaire opvolging tot aan Śrīman Mahāprabhu.

WEERLEGGING VAN DE IDEEËN VAN DE ATIBĀḌĪ RŪPA KAVIRĀJA

Hemalatā Thākurāṇī was de geleerde Vaiṣṇavī dochter van Śrīnīvāsa Ācārya. Een vervreemde leerling van haar, genaamd Rūpa Kavirāja, had zijn eigen doctrine uitgedokterd, die de filosofische conclusies van het Gauḍīya vaiṣṇavisme tegenspraken. Hij onderwees, dat de positie van *ācārya* alleen kon worden bekleed door iemand in de wereldverzakende levensorde – nooit door een huisvader met een gezin (*gṛhastha*). Rūpa Kavirāja veronachtzaamde de noodzaak om *vidhi-mārga* (het pad van gereguleerde toegewijde praktijk) te volgen en propageerde een zogenaamde *rāga-mārga* (doctrine van spontane aantrekkingskracht), die ongedisciplineerd en rommelig was. Zijn nieuwe leer stelde, dat men de praktijk van horen en chanten over boord kon gooien en *rāgānuga-bhakti* kon praktiseren door alleen te herinneren. Hemalatā Ṭhākurāṇī heeft toen de verzekering gegeven, dat Rūpa Kavirāja uit de Gauḍīya Vaiṣṇava gemeenschap was verbannen. Sinds die tijd hebben de Gauḍīya Vaiṣṇava's hem gekend als een *atibāḍī*.[1]

Gelukkig was Śrīla Cakravartī Ṭhākura in die tijd aanwezig en hij weerlegde de foute conclusies van Rūpa Kavirāja in zijn *Sārārtha-darśinī*, het commentaar op Canto Drie van *Śrīmad-Bhāgavatam*. Śrīla Cakravartī toonde onweerlegbaar aan, dat gekwalificeerde *gṛhastha* nakomelingen van een *ācārya* als *ācārya* kunnen optreden. Hij zei, dat het onwettig is en in-

[1] *Atibādī* – een lid van een van de elf ongeauthoriseerde *sahajiyā* gemeenschappen, die hun eigen methoden van toegewijde dienst uitdenken.

druist tegen de uitspraken van *śāstra*, dat ongeschikte nakomelingen van *ācārya* families de titel "Gosvāmī" aannemen uit begeerte naar leerlingen en rijkdom.

Gṛhastha leerlingen in de lijn van Vīrabhadra, de zoon van Śrī Nityānanda Prabhu, en nakomelingen van de uitgewezen zonen van Śrī Advaita Ācārya aanvaarden zelf en kennen anderen de titel "Gosvami" toe. Deze handelwijze wordt door Vaiṣṇava *ācāryas* als ongepast ervaren. Hoewel Śrīla Cakravartī Ṭhākura als *ācārya* optrad, heeft hij persoonlijk nooit de titel "Gosvāmī" aangewend, waarmee hij de verdwaasde en ongeschikte nakomelingen van *ācārya* families van de moderne wereld een instructie heeft gegeven.

ŚRĪ BALADEVA VIDYĀBHŪṢAṆA BESCHERMT DE EER VAN DE GAUḌĪYA VAIṢṆAVA SAMPRADĀYA

Toen Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op hoge leeftijd was, bracht hij het grootste deel van zijn tijd door in een innerlijke, half-bewuste staat, waarbij hij diep in *bhajana* was verzonken. In die periode had in Jaipur een debat plaats tussen Gauḍīya Vaiṣṇava's en Vaiṣṇava's, die de doctrine van *svakīya* steunden, Bhagavāns spel van echtelijke liefde.

De Vaiṣṇava's uit het antagonistische kamp [in de lijn van Śrī Rāmānuja] hadden Koning Jaya Singh II van Jaipur laten geloven, dat de verering van Śrīmatī Rādhikā met Śrī Govindadeva niet door de geschriften wordt onderbouwd. Hun standpunt was, dat de naam van Śrīmatī Rādhikā niet in *Śrīmad-Bhāgavatam* of in de *Viṣṇu Purāṇa* wordt vermeld en dat Ze nooit volgens vedisch ritueel met Śrī Kṛṣṇa was getrouwd.

De vijandige Vaiṣṇava's maakten verder tegen de Gauḍīya Vaiṣṇava's bezwaar, omdat ze niet tot een erkende *sampradāya* of disciplinaire opvolging zouden behoren. Sinds onheuglijke tijden zijn er vier Vaiṣṇava *sampradāyas* geweest: de Śrī *sampradāya*, de Brahmā *sampradāya*, de Rudra *sampradāya* en de Sanaka (Kumāra) *sampradāya*. In dit tijdperk van Kali zijn de vier vooraanstaande *ācāryas* van deze vier *sampradāyas* respectievelijk Śrī Rāmānuja, Śrī Madhva, Śrī Viṣṇusvāmī en Śrī Nimbāditya. De Rāmānuja Vaiṣṇava's (van de Śrī *sampradāya*) zeiden, dat Gauḍīya Vaiṣṇava's zich buiten deze vier *sampradāyas* bevonden en daarom niet over een zuivere erfopvolging beschikten. Verder was hun argument, dat ze geen authentieke Vaiṣṇava disciplinaire opvolging konden volgen, omdat de Gauḍīya Vaiṣṇava's niet over een eigen commentaar op de *Brahma-sūtra* (ook bekend als *Vedānta-sūtra*) beschikten.

Mahārāja Jaya Singh wist, dat de vooraanstaande Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas* van Vṛndāvana volgelingen van Śrīla Rūpa Gosvāmī waren. Hij riep hen naar Jaipur om de uitdaging van de Śrī Rāmānuja Vaiṣṇava's aan te nemen. De bejaarde Śrīla Cakravartī Ṭhākura was volkomen verzonken in de transcendente zegen van *bhajana*. Hij stuurde zijn student, Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa, als afgezant, die zich tot de vergadering in Jaipur zou richten. Gauḍīya Vaiṣṇava *vedānta-ācārya* Śrīla Baladeva Vidyābhūṣaṇa, de kroon van de verzameling geleerden en grootste onder verheven leraren van Vedānta, vertrok naar Jaipur vergezeld van een leerling van Śrīla Cakravartī Ṭhākura, Śrī Kṛṣṇadeva.

De kasten-*gosvāmīs* waren hun eigen verbinding met de Madhva *sampradāya* vergeten en hadden geen respect voor het doctrinaire gezichtspunt van de Gauḍīya Vaiṣṇava's door te zeggen, dat deze leer geen verbinding had met de Vedānta. Dit heeft tot aanzienlijke verstoring in de gemeenschap van ware Gauḍīya Vaiṣṇava's geleid. Maar Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa gebruikte onweerlegbare logica gecombineerd met krachtig schriftuurlijk bewijs om aan te tonen, dat de Gauḍīya *sampradāya* een zuivere Vaiṣṇava *sampradāya* is genaamd Śrī Brahmā-Madhva-Gauḍīya Vaiṣṇava *sampradāya* afkomstig uit de lijn van Śrī Madhvācārya. Śrīla Jīva Gosvāmī, Śrīla Kavi Karṇapūra en andere voorgaande *ācāryas* hebben dit eveneens als een feit aanvaard. De Gauḍīya Vaiṣṇava's aanvaarden *Śrīmad-Bhāgavatam* als het authentieke commentaar op de *Vedānta-sūtra.* Om die reden heeft niemand in de Gauḍīya Vaiṣṇava *sampradāya* een afzonderlijk commentaar op de *Vedānta-sūtra* geschreven.

De naam van Śrīmatī Rādhikā, de personificatie van het pleziergevend vermogen (*hlādinī-śakti*) en de eeuwige geliefde van Śrī Kṛṣṇa, wordt in verscheidene Purāṇa's genoemd. Door heel *Śrīmad-Bhāgavatam*, vooral in Canto Tien in relatie tot de beschrijving van het spel van Bhagavān in Vṛndāvana, wordt op een indirecte en discrete wijze naar Śrīmatī Rādhikā verwezen. Alleen *rasika* en *bhāvuka* toegewijden, die met de conclusies van de geschriften op de hoogte zijn, kunnen dit confidentiële mysterie begrijpen.

Op de bijeenkomst in Jaipur heeft Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa de argumenten en twijfels van de tegenpartij zodanig weerlegd, dat ze na zijn presentatie tot zwijgen waren ge-

bracht. Hij heeft vastgesteld, dat de Gauḍīya Vaiṣṇava's zich in de disciplinaire opvolging van Śrī Madhvācārya bevinden. Ondanks zijn overwinning kon de wedijverende tegenpartij niet aanvaarden, dat de Gauḍīya *sampradāya* een zuivere Vaiṣṇava lijn is, omdat de Gauḍīya's niet over een commentaar op de *Vedānta-sūtra* zouden beschikken. Toen heeft Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa ter plekke het beroemde Gauḍīya commentaar geschreven, *Śrī Govinda-bhāṣya*. De eredienst van Śrī Śrī Rādhā-Govinda nam in de tempel van Śrī Govindadeva opnieuw een aanvang en de geldigheid van de Śrī Brahmā-Madhva-Gauḍīya *sampradāya* was voor eens en voor altijd stevig gegrondvest.

Alleen op gezag van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura kon Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa *Śrī Govinda-bhāṣya* schrijven en de verbinding van Gauḍīya Vaiṣṇava's met de Madhva *sampradāya* aantonen. Hierover mag geen twijfel bestaan. De prestatie van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura volbracht uit naam van de *sampradāya* zal in gouden letters de geschiedenis van het Gauḍīya vaiṣṇavisme ingaan.

BETEKENIS KĀMA-GĀYATRĪ DOOR DE GENADE VAN ŚRĪMATĪ RĀDHIKĀ

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura beschrijft in zijn *Mantrārtha-dīpikā* een bijzonder voorval. Toen hij eens *Śrī Caitanya-caritāmṛta* aan het lezen was, kwam hij een vers tegen, dat de betekenis van de *kāma-gāyatrī-mantra* alsvolgt beschreef,

kāma-gāyatrī-mantra-rūpa, haya kṛṣṇera svarūpa,
sārdha-cabbiśa akṣara tāra haya

se akṣara 'candra' haya, kṛṣṇe kari' udaya,
tri-jagat kailā kāmamaya

De *kāma-gāyatrī* is identiek aan Śrī Kṛṣṇa. In deze koning der *mantras* staan vierentwintig en een halve lettergreep en iedere lettergreep is een volle maan. Deze verzameling manen heeft de maan van Śrī Kṛṣṇa veroorzaakt te rijzen en de drie werelden met *prema* te vullen.

Dit vers toont aan, dat de *kāma-gāyatrī* uit vierentwintig en een halve lettergreep is samengesteld, maar ondanks diepe beraadslaging kon Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura niet achterhalen, welke lettergreep in de *mantra* een halve was. Hij zocht in boeken over grammatica, de Purāṇa's, Tantra's, geschriften over toneel en retoriek en andere grote teksten. Van de klinker- en medeklinkergroepen in *Śrī Harināmāmṛta-vyākaraṇa*, de grammaticale methodologie van Śrīla Jīva Gosvāmī, trof hij een vermelding van slechts vijftig letters aan. Hij bestudeerde de volgorde van letters in teksten als *Mātṛkānyāsa*. In de *Rādhikā-sahasra-nāma-stotra* van de *Bṛhan-nāradīya Purāṇa* stond, dat Vṛndāvaneśvarī Śrīmatī Rādhikā ook Pañcāśad-varṇa-rūpiṇī wordt genoemd, Zij wier gedaante uit vijftig lettergrepen bestaat. In alle literatuur, die hij had bestudeerd, trof hij overal de vermelding van vijftig klinkers en medeklinkers aan. Er werd nergens iets gezegd over een halve lettergreep.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura begon steeds meer te twijfelen. Hij vroeg zich af, of Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī in zijn schrift misschien een vergissing had gemaakt. Dit kon natuurlijk niet mogelijk zijn, omdat Śrīla Kavirāja alwetend is en daardoor vrij is van materiële gebreken, zoals zich

onder invloed van illusie bevinden of het maken van vergissingen.

Als de gefragmenteerde letter "t" (de laatste letter van de *kāma-gāyatrī*) als de halve lettergreep zou worden beschouwd, zou Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī schuldig zijn aan het gebrek van ontregeling, want in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 21.126) heeft hij de volgende beschrijving gegeven.

sakhī he! kṛṣṇa-mukha—dvija-rāja-rāja
kṛṣṇa-vapu-siṁhṣane, vasi rājya-śāsane,
kare saṅge candrera samāja

dui gaṇḍa sucikkaṇa, jini' maṇi-sudarpaṇa,
sei dui pūrṇa-candra jāni
lalāṭe aṣṭamī-indu, tāhāte candana-bindu,
sei eka pūrṇa-candra māni

kara-nakha-cāndera ṭhāṭa, vaṁṣī-upara kare nāṭa,
tāra gīta muralīra tāna
pada-nakha-candra-gaṇa, tale kare nartana,
nūpurera dhvani yāra gāna

Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī beschrijft in deze regels het gezicht van Śrī Kṛṣṇa als de eerste volle maan, Zijn wangen als twee volgende volle manen, de stip sandalhout op het bovenste gedeelte van Zijn voorhoofd als de vierde volle maan en precies daaronder staat de maan van de achtste dag (*aṣṭamī*), met andere woorden, een halve maan. Volgens deze beschrijving is de vijfde lettergreep een halve lettergreep. Maar als de gefragmenteerde "t", de laatste letter van de *kā-*

ma-gāyatrī-mantra, wordt gezien als een halve lettergreep, kan de vijfde lettergreep geen halve zijn.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura bevond zich in een dilemma, want hij kon de mysterieuze halve lettergreep niet ontcijferen. Hij kwam tot de conclusie, dat hij de vererenswaardige godheid van de *mantra* niet zou kunnen schouwen, indien de lettergrepen zichzelf niet zouden openbaren. Hij had zich voorgenomen, dat hij beter kon sterven, als hij de audiëntie van de godheid van de *mantra* niet zou kunnen krijgen. Met deze gedachten ging hij midden in de nacht op pad naar de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa om zijn leven op te geven.

Nadat het tweede deel van de nacht was verstreken, viel Śrīla Cakravartī Ṭhākura licht in slaap, toen de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja, Śrīmatī Rādhikā, aan hem verscheen. "O Viśvanātha, O Hari-vallabha," zei Ze vol genegenheid, "wees niet treurig. Hetgeen Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja heeft geschreven is de absolute waarheid. Hij kent door Mijn genade alle innerlijke gevoelens van Mijn hart. Twijfel niet aan zijn uitspraken. De *kāma-gāyatrī* is een *mantra* om Mijn dierbare geliefde en Mij te eren en Wij worden aan de toegewijden geopenbaard door middel van de lettergrepen van deze *mantra*. Niemand kan Ons kennen zonder Mijn goedheid. De halve lettergreep wordt beschreven in het boek, *Varṇāgamabhāsvat*. Nadat Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja deze tekst had geraadpleegd, heeft hij de werkelijke identiteit van de *kāmagāyatrī* vastgesteld. Ga dit boek bestuderen en verspreid de betekenis ervan voor het welzijn van alle trouwhartige mensen."

Toen hij deze instructie van Vṛṣabhānu-nandini Śrīmatī Rādhikā Zelf had gehoord, riep Śrīla Cakravartī Ṭhākura in groot verdriet uit, "O Rādhā, O Rādhā!" Toen hij weer bij zijn positieven kwam, ging hij ertoe over de opdracht van Śrīmatī Rādhikā uit te voeren.

Volgens aanwijzingen van Śrīmatī Rādhikā wordt de letter "*ya*" voorafgaand aan "*vi*" in de *mantra* als een halve lettergreep beschouwd en alle andere lettergrepen zijn hele lettergrepen of volle manen.

Dus door de genade van Śrīmatī Rādhikā raakte Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op de hoogte met de diepere betekenis van de *mantra*. Hij kreeg de rechtstreekse audiëntie van zijn vererenswaardige godheid en in zijn innerlijk geperfectioneerde spirituele lichaam (*siddhā-deha*) kon hij deelnemen aan het eeuwige spel van Bhagavān als Zijn liefhebbende metgezel. Hij heeft op de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa het godsbeeld van Śrī Gokulānanda geïnstalleerd en terwijl hij daar verbleef, ervoer hij de lieflijkheid (*mādhurya*) van het eeuwige spel van Śrī Vṛndāvana. In die tijd heeft hij zijn *Sukha-varttinī* commentaar op Śrīla Kavi Karṇapūra's *Ānanda-vṛndāvana-campūḥ* geschreven, waarin hij het volgende heeft gezegd.

rādhā-parastīra-kuṭīra-vartinaḥ
prāptavya-vṛndāvana-cakravartinaḥ
ānanda-campū-vivṛti-pravartinaḥ
sānto-gatir me sumahā-nivartinaḥ

Ik, Cakravartī, laat alles volkomen achter en wil alleen Śrī Vṛndāvana bereiken. Ik leef in een eenvoudige hut op de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa, de hoogste plek van het spel van Śrī

Rādhā, en schrijf dit commentaar op *Ānanda-vṛndāvana-campūḥ*.

Op hoge leeftijd heeft Śrīla Cakravartī Ṭhākura het grootste deel van zijn tijd in een volkomen innerlijke of halfbewuste staat doorgebracht, waarin hij diep verzonken was in *bhajana*. Zijn belangrijkste discipel, Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa, heeft de verantwoording voor het onderwijs van de geschriften op zich genomen.

OPNIEUW VESTIGEN VAN DE LEER VAN PARAKĪYA

Toen in Śrī Vṛndāvana een lichte afname in de invloed van de Zes Gosvāmī's plaats had, ontstond er een controverse rondom de doctrines van echtelijke (*svakīyavāda*) versus overspelige liefde (*parakīyāvāda*). Om de misvattingen over *svakīyāvāda* weg te nemen schreef Śrīla Cakravartī Ṭhākura *Rāga-vartma-candrikā* en *Gopī-premāmṛta*, die beide vol staan met schriftuurlijk filosofische conclusies. Daarna heeft hij in zijn commentaar, *Ānanda-candrikā*, op het vers *laghutvam atra yat proktam* uit *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (1.21) aangetoond, dat de theorie van *svakīya* ongegrond is en heeft het concept van *parakīya* met schriftuurlijk bewijs en onweerlegbare argumenten neergezet. Verder heeft hij in zijn commentaar, *Sārārtha-darśinī*, op *Śrīmad-Bhāgavatam* grote steun aan *parakīya-bhāva* gegeven.

Bepaalde geleerden maakten bezwaar tegen de conclusies van Śrīla Cakravartī Ṭhākura met betrekking tot verering met een gevoel van *parakīya*. Toen hij hen met een hogere eruditie en een heldere redenering versloeg, besloten ze hem uit afgunst te vermoorden. Ze wisten, dat Śrīla Cakravartī Ṭhāk-

ura de gewoonte had om 's morgens vroeg een rondgang om Śrī Vṛndāvana te maken. Ze verstopten zich in een donker, dicht struikgewas en gingen hem staan opwachten. Toen zijn tegenstanders hem zagen naderen, verdween hij plotseling en in zijn plaats verscheen een prachtig jong meisje van Vraja, die met een paar vriendinnen bloemen aan het plukken was.

De geleerden vroegen het meisje, "Lief kind, een ogenblik geleden kwam hier een grote toegewijde langs. Heb jij gezien, waar hij naartoe is gegaan?" Het meisje antwoordde, dat ze hem wel had gezien, maar dat ze niet wist, waar hij naartoe was gegaan. Haar verbijsterende schoonheid, zachtmoedige glimlach, elegante manieren en zijdelingse blikken boeiden de geleerden. Hun hart smolt en alle onzuiverheden in hun hoofd waren verdreven. Ze vroegen het meisje, wie ze was en ze antwoordde, "Ik ben een dienstmeisje van Śrīmatī Rādhikā. Ze is op dit moment in het huis van Haar schoonfamilie in Yāvaṭa en Ze heeft me hier naartoe gestuurd om bloemen te plukken." Nadat ze dit had gezegd, verdween het meisje en in haar plaats zagen de geleerden Śrīla Cakravartī Ṭhākura weer lopen. Ze vielen aan zijn voeten en smeekten om vergeving. En hij heeft hen allemaal vergeven. Uit het leven van Śrīla Cakravartī Ṭhākura zijn veel van dergelijke verbazingwekkende gebeurtenissen bekend.

Op deze manier heeft Śrīla Cakravartī Ṭhākura de theorie van *svakīya* weerlegd en de waarheid van zuivere *parakīya* gevestigd – een prestatie van groot belang voor de Gauḍīya Vaiṣṇava's.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft niet alleen de integriteit van de Śrī Gauḍīya Vaiṣṇava *dharma* beschermd,

hij heeft ook de invloed ervan in Śrī Vṛndāvana opnieuw gegrondvest. Iedereen, die zijn prestatie evalueert, zal verbaasd zijn over zijn ongebruikelijke genialiteit. Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas* hebben het volgende vers als lofzang op zijn buitengewone werk gecomponeerd.

> *viśvasya nātharūpo 'sau bhakti-vartma-pradarśanāt*
> *bhakta-cakre vartitatvāt cakravarty ākhyayābhavat*
>
> Hij wordt gekend onder de naam Viśvanātha, heer van het universum, want hij wijst naar het pad van *bhakti*. Hij is ook bekend onder de naam Cakravartī, hij rond wie de kring loopt, want hij blijft altijd binnen de verzamelde (*cakra*) zuivere toegewijden. Daarom is zijn naam Viśvanātha Cakravartī.

Rond 1754 op de vijfde dag van de wassende maan in de maand Māgha (januari-februari), toen Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura ongeveer honderd jaar was, heeft hij diep verzonken in innerlijk bewustzijn deze materiële wereld in Vṛndāvana verlaten. Zijn *samādhi* staat naast de tempel van Śrī Śrī Rādhā-Gokulānanda in Śrī Dhāma Vṛndāvana.

DE GLORIE EN NALATENSCHAP VAN ŚRĪLA VIŚVANĀTHA CAKRAVARTĪ ṬHĀKURA

Śrīla Cakravartī Ṭhākura, die volgt in het voetspoor van Śrīla Rūpa Gosvāmī, heeft een overvloed aan transcendente literatuur over *bhakti* gecomponeerd, waarmee hij de diepste wens in het hart van Śrīman Mahāprabhu heeft gegrondvest. Hij heeft ook foutieve conclusies weerlegd, die tegengesteld waren aan het authentieke pad van Śrīla Rūpa Gosvāmī (*rūpānuga*). Hij wordt daarom in de Gauḍīya Vaiṣṇava gemeen-

schap als een illustere *ācārya* en een gezaghebbende, zelfgerealiseerde ziel eerbiedigd. Hij is vermaard als groot transcendent filosoof en dichter en als een *rasika* toegewijde.

Een Vaiṣṇava dichter, Kṛṣṇa dāsa, heeft de volgende regels in de conclusie van zijn vertaling van Śrīla Cakravartī Ṭhākura's *Mādhurya-kādambinī* geschreven.

> *mādhurya-kādambinī-grantha jagata kaila dhanya*
> *cakravartī-mukhe vaktā āpani śrī-kṛṣṇa-caitanya*

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de hele wereld gezegend door *Mādhurya-kādambinī* te schrijven. In werkelijkheid heeft Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu dit werk door de mond van Śrīla Cakravartī Ṭhākura gesproken.

> *keha kahena-cakravartī śrī-rūpera avatāra*
> *kaṭhina ye tattva sarala karite pracāra*

Sommigen zeggen, dat Śrīla Cakravartī Ṭhākura een incarnatie van Śrīla Rūpa Gosvāmī is. Hij is bedreven in de kunst van het beschrijven van complexe waarheden op een gemakkelijk te begrijpen manier.

> *ohe guṇa-nidhi śrī-viśvanātha cakravartī*
> *ki jāniba tomāra guṇa muñi mūḍha-mati*

O oceaan van genade, Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura. Ik ben een dwaas persoon, dus hoe kan ik uw kwaliteiten bevatten? (Openbaar daarom uw transcendente kwaliteiten in mijn hart. Dit is mijn gebed aan uw lotusvoeten.)

Weinig Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas* hebben zoveel boeken geschreven als Śrīla Cakravartī Ṭhākura. Het volgende gezegde met betrekking tot drie van zijn boeken wordt tot vandaag de dag nog aangehaald, "*kiraṇa-bindu-kaṇā, ei tina niye vaiṣṇa-*

vapanā – Pas na deze drie boeken, *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi-kiraṇa*, *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu* en *Bhāgavatāmṛta-kaṇā*, op de juiste wijze te hebben begrepen kan men beweren een Vaiṣṇava te zijn."

Hieronder staat een lijst van zijn boeken, commentaren en gebeden, die een pakhuis vormen van onvergelijkbare rijkdom aan Gauḍīya Vaiṣṇava devotionele literatuur.

1) *Vraja-rīti-cintāmaṇi*
2) *Śrī Camatkāra-candrikā*
3) *Śrī Prema-sampuṭa* (*khaṇḍa-kāvyam*)
4) *Gītāvalī*
5) *Subodhinī* (commentaar op *Alaṅkāra-kaustubha*)
6) *Ānanda-candrikā* (commentaar op *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi*)
7) Commentaar op *Śrī Gopāla-tāpanī*
8) *Stavāmṛta-laharī*, waaronder:
   a) *Śrī Guru-tattvāṣṭakam*
   b) *Mantra-dātṛ-gurorāṣṭakam*
   c) *Parama-gurorāṣṭakam*
   d) *Parātpara-gurorāṣṭakam*
   e) *Parama-parātpara-gurorāṣṭakam*
   f) *Śrī Lokanāthāṣṭakam*
   g) *Śrī Śacīnandanāṣṭakam*
   h) *Śrī Svarūpa-caritāmṛtam*
   i) *Śrī Svapna-vilāsāmṛtam*
   j) *Śrī Gopāladevāṣṭakam*
   k) *Śrī Mādana-mohanāṣṭakam*
   l) *Śrī Govindāṣṭakam*
   m) *Śrī Gopināthāṣṭakam*
   n) *Śrī Gokulānandāṣṭakam*

o) *Svayam-bhagavatāṣṭakam*
p) *Śrī Rādhā-kuṇḍāṣṭakam*
q) *Jaganmohanāṣṭakam*
r) *Anurāgavallī*
s) *Śrī Vṛndādevyāṣṭakam*
t) *Śrī Rādhikā-dhyānāmṛtam*
u) *Śrī Rūpa-cintāmaṇiḥ*
v) *Śrī Nandīśvarāṣṭakam*
w) *Śrī Vṛndāvanāṣṭakam*
x) *Śrī Govardhanāṣṭakam*
y) *Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ*
z) *Śrī Nikuñja-keli-virudāvalī* (*virutkāvya*)
aa) *Surata-kathāmṛtam* (*āryaśatakam*)
bb) *Śrī Śyāma-kuṇḍāṣṭakam*

9) *Śrī Kṛṣṇa-bhāvanāmṛtam Mahākāvyam*
10) *Bhāgavatāmṛta-kaṇā*
11) *Ujjvala-nīlamaṇi-kiraṇa*
12) *Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu*
13) *Rāga-vartma-candrikā*
14) *Aiśvarya-kādambinī* (niet beschikbaar)
15) *Mādhurya-kādambinī*
16) Commentaar op *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*
17) Commentaar op *Ānanda-Vāndāvana-campū*
18) Commentaar op *Dāna-keli-kaumudī*
19) Commentaar op *Śrī Lalitā-mādhava-nāṭaka*
20) Commentaar op *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (incompleet)
21) Commentaar op *Śrī Brahma-saṁhitā*
22) *Sārārtha-varṣiṇī* commentaar op *Śrīmad Bhāgavad-gītā*
23) *Sārārtha-darśinī* commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam*

Mijn meest eerbiedwaardige Śrī Gurudeva, *ācārya-keśarī aṣṭottāra-śata* Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, bewaker van de Śrī Gauḍīya *sampradāya* en stichter *ācārya* van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti en de Gauḍīya *maṭhas* gevestigd onder zijn auspiciën, heeft de boeken van Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura en andere voorgaande *ācāryas* samen met zijn eigen werk opnieuw in het Bengaals uitgegeven. Tegenwoordig zijn door zijn hartgrondige wens, zijn enthousiaste zegeningen en grondeloze genade boeken, zoals de volgende, gedrukt in het Hindi, de nationale taal van India: *Jaiva-dharma*, *Śrī Caitanya-śikṣāmṛta*, *Śrī Caitanya Mahāprabhu ki Śikṣā*, *Śrī Śikṣāṣṭaka*, *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu*, *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi-kiraṇa*, *Bhāgavatāmṛta-kaṇā*, *Śrī Gīta-govinda*, *Śrī Bhajana-rahāsya*, *Śrī Gauḍīya-gīti-guccha*, *Śrīmad Bhāgavad-gītā*, *Śrī Veṇu-gītā*, *Bhakti-tattva-viveka*, *Vaiṣṇava-siddhānta-mālā*, *Śrī Brahma-saṁhitā*, *Rāga-vartma-candrikā*, *Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛtam*, *Gauḍīya-kaṇṭhahāra* en *Sri Camatkāra-candrikā*. Geleidelijk aan zullen andere boeken ook worden gepubliceerd.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft *Śrī Prema-sampuṭa* in het Sanskriet gecomponeerd en sinds die tijd zijn er vele uitgaven in het Bengaals gepubliceerd. Hiervan staat de uitgave van Śrī Hari-bhakta dāsa van Śrī Dhāma Vṛndāvana in het bijzonder vol bovenzinnelijke gevoelens en de taal ervan is ook gemakkelijk te begrijpen. De huidige uitgave in het Hindi is gebaseerd op deze Bengaalse uitgave.

Ik heb het volste vertrouwen, dat *rasika* en *bhāvuka sādhakas* en *sādhakas* op het pad van *rāgānuga-bhakti*, die gretig

zijn naar *vraja-rasa*, dit boek in grote ere houden. Trouwhartige mensen, die het bestuderen, zullen in staat zijn de *prema-dharma* van Śrī Caitanya Mahāprabhu binnen te gaan, de eeuwige religie van zuiver transcendente, liefdevolle dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa.

Mag mijn meest vererenswaardige Śrīla Gurupādapadma, de belichaming van het mededogen van Bhagavān, me met zijn overvloedige genade besprenkelen. Op die manier kan ik een altijd-toenemende kwalificatie krijgen om zijn diepste wens door middel van mijn dienst te vervullen. Dit is mijn nederige gebed aan zijn lotusvoeten, die *prema* kunnen schenken.

Deze eerste uitgave werd in hoog tempo geproduceerd, dus er kunnen kleine vergissingen aanwezig zijn. We verzoeken de trouwe lezers ons hiervan op de hoogte te stellen, zodat we deze fouten in toekomstige uitgaven kunnen corrigeren.

Een aspirant voor een sprankje genade van Śrī Hari, Guru en de Vaiṣṇava's,

Nederig en onbeduidend,
Tridaṇḍibhikṣu Śrī Bhaktivedānta Nārāyaṇa

Śrī Utthāna Ekādāśī
12 november 2005

Śrī Prema-sampuṭa

DE SCHATKIST VAN ZUIVERE TRANSCENDENTE LIEFDE

prātaḥ kadācid urarī-kṛta cāru-rāmā-
veśo hariḥ priyatamā-bhavana-praghāne
gatvāruṇāṁśuka-taṭena pidhāya vaktraṁ
***nīcī na locana-yugaḥ sahasāvatasthe* (1)**

LIEFDEVOLLE GEHECHTHEID HEEFT EEN BEpaald, buitengewoon karakter. In het hart van de minnaar kan spontaan een hunkering oprijzen om uit de mond van zijn geliefde over de uitmuntendheid van haar liefde voor hem te horen en over de inferieuriteit van zijn liefde voor haar.

Vrajendra-nandana Śrī Śyāmasundara, de ongeremde, zorgeloze levensgenieter van *rasa*, werd op een vroege ochtend door dergelijke liefde beheerst. Hij vermomde Zich als een jongedame met een hartveroverende schoonheid en liep de

binnenplaats op van Śrīmatī Rādhikā, de dierbare lievelingsdochter van Vṛṣabhānu Mahārāja. Hij had Zijn lotusgezicht achter een donkerrode sluier verstopt en ging uit verlegenheid met neergeslagen ogen voor Śrīmatī Rādhikā staan.

❀ ❀ ❀

Eerder had Śrī Śyāmasundara in de nacht van de *rasa* dans aan de oever van de rivier Kālindī temidden van de *gopīs* Zijn nederlaag aanvaard. Hij had hen toen gezegd, "*na pāraye 'haṁ nīravadya saṁyujām...* – Ik kan Mijn schuld aan jullie niet vereffenen." Nu was hij in hetzelfde gevoel van liefdevolle gehechtheid verzonken, die Hij met deze woorden had overgebracht. Omdat Hij Zijn geliefde Śrī Radha trots en zonder aarzelen wilde horen spreken, terwijl Ze uit genegenheid zat te mokken (*praṇaya-māna*), had Hij Zich vermomd als een lieve jongedame. De gevoelens van de minnaar (*nāyaka*) en de minnares (*nāyikā*) worden in *Śrī Prema-sampuṭa* specifiek beschreven.

ārād-vilokya tam atho vṛṣabhānu-putrī
provāca hanta lalite! sakhī! paśya keyam
svasyāṁśubhir hari-maṇīmayatāṁ ninīya
***mat-sadma padma-vadanādbhuta-bhūṣaṇāḍhyā* (2)**

Toen Vṛṣabhānu-nandinī Śrīmatī Rādhikā deze betoverende jonge vrouw in de verte zag aankomen, richtte Ze Zich tot Haar dierbare vriendin, Śrī Lalitā, "O *sakhī* Lalitā, kijk, kijk eens! Wie is deze prachtige jonge vrouw getooid met verbazingwekkende ornamenten? De glans van Haar lotusgezicht

verslaat de luister van lotusbloemen en de uitstraling van Haar *śyāma*-kleurige lichaam verlicht onze binnenplaats. Ons hele huis lijkt met saffieren te zijn ingelegd."

śrutvā sakhī-giram atho lalitā viśākhe
taṁ procatur drutam avāpya tadābhimukhyam
kā tvaṁ kṛśodari! kutaḥ kim u vātha kṛtyaṁ
***brūhīty asau prativacas tu dadau na kiñcit* (3)**

Bij het horen van Śrīmatī Rādhikā's woorden gingen Lalitā en Viśākhā snel naar het jonge meisje toe en informeerden, "O meisje met Jouw ranke taille, wie ben Jij? Waar kom je vandaan en waarom ben Je hier naartoe gekomen? Neem alsjeblieft onze nieuwsgierigheid weg door deze vragen te beantwoorden." Maar dat jonge meisje gaf geen antwoord.

śrī-rādhikāpy atha vitarka-puraḥsaraṁ taṁ
papraccha kautuka-vaśād upagamya samyak
kā tvaṁ svarūpa-mahasaiva manoharantī
***devāṅganāsi kim aho suṣameva mūrttā* (4)**

Omdat Ze geen antwoord gaf, werd Śrī Rādhikā nog nieuwsgieriger. Na zorgvuldig te hebben nagedacht ging Ze voor de vermomde Śrī Kṛṣṇa staan en informeerde, "O schoonheid, wie ben Je? De luister van Jouw ledematen heeft ons verstand ontvreemd. Ben Je een goddelijk meisje? Bij het aanschouwen van Jou lijk het, alsof Je aan ons bent verschenen en Je het totaal van 's werelds schoonheid belichaamt."

tūṣṇīṁ sthitaṁ tad api taṁ punar āha bhāvi-
nyāt-mānam āśu kathayātra yadi tvam āgāḥ
jānīhi nas tava sakhīḥ paramāntaraṅgāḥ
***kiṁ śaṅkase nata-mukhiḥ! trapase 'tha kiṁvā* (5)**

Het beeldschone jonge meisje gaf nog steeds geen antwoord. "O Bhāvīnī (mooie vrouw)," zei Śrī Rādhikā, "Jij bent naar ons toegekomen, dus Jij dient Jezelf meteen voor te stellen om onze nieuwsgierigheid weg te nemen. O verlegen meisje, in ons gezelschap bestaat geen reden om bedeesd of gereserveerd te zijn. Weet alsjeblieft, dat we Jou als onze intieme vriendin beschouwen."

niśvasya kañcana viṣādam ivābhinīya
vaktraṁ vivṛtya tam akhaṇḍita-mauna-mudram
sā prāha hanta rujam āvahasīti satyaṁ
***jñātaṁ na tām ṛta ihedṛśatā tava syāt* (6)**

Toen het jonge meisje – Śrī Kṛṣṇa – de woorden van Śrīmatī Rādhikā hoorde, slaakte Ze een diepe zucht. Woorden alleen kunnen Haar reactie niet beschrijven. Ze wendde Haar gezicht af en bleef zwijgen. Bij het zien van de conditie van het meisje vroeg Śrī Rādhā, "O schoonheid, Ik begrijp, dat Jouw hart pijn doet, anders zou Jij Jezelf niet zo gedragen.

taṁ brūhi kañja-mukhi! viśvasihi prakāmaṁ
mayy eva tat pratikṛtau ca yathā yateya
udgīrṇa eva suhṛd-antika eti śāntiṁ
***yan-mānasa-vraṇa-vipākaja-tīvra-dāḥ* (7)**

"O lotusgezichtje, vertel ons in vol vertrouwen alsjeblieft openlijk en duidelijk over Jouw pijn. Ik zal Mijn best doen om de oorzaak van Jouw doodsnood op te heffen. Als zich in het hart een diepe wond van wanhoop opent, kan de ondraaglijke angst, die wordt geleden, worden verzacht door deze aan intieme vriendinnen mede te delen.

kāntena kiṁ tvam asi samprati viprayuktā
tasyaiva vā viguṇatodayatḥ prataptā
kiṁ svāgasas tad avisahyatayā vibhesi
***tat kiṁ nu kalpitam aho piśunair na satyam* (8)**

"Lijd Je nu aan afgescheidenheid van Jouw geliefde? Of ben Je uitermate verstoord geraakt bij het ontdekken van een of ander gebrek in hem? Of heb Je een of andere grote overtreding begaan, die de genegenheid van Jouw geliefde heeft verbrijzeld? Ben Je daarom zo bang? Misschien om de liefde en genegenheid, die Jouw geliefde voor Jou heeft, kapot te maken heeft een of ander verdorven figuur Jou vals beschuldigd van een misdaad, terwijl Je eigenlijk niets verkeerd hebt gedaan. Is dat de reden, waarom Je zo ongelukkig bent?

kiṁvā vivoḍhari manaḥ sa ghṛṇaṁ tavābhū-
nmande rataṁ kvacana puṁsi-vare dūrāpe
tattvaṁ kaṭūkti paṭunā yata mādṛśīva
***santarjjyase guru-janena tato 'si dūnā* (9)**

"Ben Je erachter gekomen, dat degene, die Je hebt getrouwd, saai en ongelukkig is? Had Je hem liever nooit getrouwd, indien Je dit van tevoren had geweten? En nu Je het wel weet,

ben Je hem niet langer toegenegen? Of heeft Jouw hart zich gehecht aan een uiterst wonderbaarlijk persoon, die onbereikbaar is? Alas, alas, voel Jij Je bedrukt, omdat Je evenals Ik, bloot staat aan de constant botte terechtwijzingen van minachtende ouderen?"

kaccin nu tanvi! khara-vāk-śara-viddha-marmā
saubhāgya-leśa-madirāndha-dhiyaḥ sapatnyāḥ
sambhāvyate tvayi na caitad aho parā kā
***tvatto vahatv atula saubhaga-cāru-carccām* (10)**

De langdurige stilte van het prachtig mooie meisje diende louter om de bezorgheid van Śrī Rādhā te vergroten. "O elegant meisje," zei Ze, "is zijn tweede vrouw trots geworden en wordt ze bedwelmd door haar kleine druppeltje groot geluk? Is haar intelligentie gecorrumpeerd geraakt en heeft ze als gevolg daarvan Jouw hart doorboord met de pijlen van haar vlijmscherpe woorden? Nee, dit zou Jou zeker niet kunnen overkomen. Ik kan niet geloven, dat er een jonge vrouw in het universum is, die meer geluk heeft dan Jij. Jij zou onmogelijk een co-vrouw kunnen hebben. Waarom zou een man, die is getrouwd met een vrouw, die beschikt over alle goede kwaliteiten, haar ooit verlaten om met een ander te trouwen?

tvaṁ mohinī śrutacarī kim u mohanārthaṁ
śambhor ivendu-mukhi! kasya haṭhād udeṣi
kiñ cekṣate yadi haris tad-apāṅga-viddha-
***stvāṁ kautukaṁ bhavati tad-vyatimohanākhyam* (11)**

"O vollemaansgezicht, we hebben van Bhagavatī Paurṇamāsī-devī gehoord, dat er eens een incarnatie van Bhagavān genaamd Mohinī is geweest, die zo buitengewoon mooi was, dat Ze de grote Śrī Mahādeva (Śrī Śiva) wist te betoveren. Ben Jij die Mohinī? Vertel Me eens, wie denk Je verliefd te laten worden op Jouw fascinerende schoonheid door hier onverwacht langs te komen? Het is waar, dat Śrī Mahādeva door Jou geboeid was en dat Jij Je niet in het minst tot hem voelde aangetrokken, maar als Jouw zijdelingse blik Śrī Hari zou doorboren en als Hij een zijdelingse blik naar Jou zou terugwerpen, zou Je zeker in verwarring raken. Niets kan met Jouw schoonheid worden vergeleken, noch met de schoonheid van onze Śrī Kṛṣṇa, dat kroonjuweel onder de koningen der charmeurs. Als Jullie elkaar zouden zien, zouden Jullie beiden zodanig op elkaars schoonheid verliefd worden, dat Jullie de grenzen van zelfbeheersing zouden verliezen, waardoor uit Jullie wederzijdse aantrekkingskracht een buitengewone en verbazingwekkende *rasa* zou verschijnen."

śrutvottarīya-pariyantrita-sarva-gātraṁ
romāñcitaṁ tam upalabhya jagāda rādhā
hā kiṁ sakhi! tvam asi daihika-duḥkha-dūnā
***vakṣo 'tha pṛṣṭham athavā vyathate śiras te* (12)**

Śrī Kṛṣṇa, die was vermomd als een celestijns meisje en onophoudelijk de ambrozijnen woorden dronk voortvloeiend uit de lotusmond van de nieuwsgierige Śrī Rādhikā, voelde een bovenzinnelijke vervoering in Zijn hart opwellen, waardoor Zijn lichaamshaar van extase overeind ging staan. Om dit te verbergen bedekte Hij zijn ledematen met Zijn sluier.

Toen Śrī Rādhikā dit zag, stelde Ze Zich voor, dat het meisje een of andere lichamelijke aandoening moest hebben. "O *sakhī*," vroeg Ze, "ervaar Je een of ander ongemak in Jouw lichaam? Heb Je pijn op Jouw borst, in Jouw rug of in Jouw hoofd?"

vātsalyataḥ pitṛ-padair bahu-mūlyam eva
prasthāpitaṁ yad-akhilāmaya-śātanākhyam
tailaṁ tad asti bhavanāntarato viśākhe!
***śīghraṁ samānaya tad āpaya sārthakatvam* (13)**

Op die manier giste Śrī Rādhikā naar de ziekte van het jonge meisje. "O vriendin Viśākhā," zei Ze, "Mijn eerbiedwaardige vader heeft Me met liefde een kostbare medicinale olie gestuurd, die een waterdichte remedie is tegen alle soorten aandoeningen. Haal deze alsjeblieft snel in huis op. De aard van liefde en genegenheid is zodanig, dat een geliefd artikel pas een betekenisvol bestaan krijgt, als het wordt aangewend voor iemand, die nabij en dierbaar is.

tailena tena kila mūrttimatā madīya-
snehena subhruvam imāṁ svayam eva sāham
abhyañjayāmy akhila-gātram apāsta-todaṁ
***naipuṇyataḥ sakhi! śiro mṛdu mardayāmi* (14)**

"O *sakhī* Viśākhā, Ik voel diepe genegenheid voor deze *sakhī*, die juist is gearriveerd. Deze olie, die alle ziekten verdrijft, is een manifestatie van de liefde van Mijn vader voor Mij; derhalve zal ik het gebruiken om het hele lichaam van dit prachtige meisje met Mijn eigen handen te masseren. Ik zal ook

Haar hoofd deskundig masseren. Dan wordt al Haar lijden verlicht.

nairujya-kāri-vara-saurabha-vastu-vṛnda
prakṣepa- cārutara-koṣṇa-payobhir eṇām
saṁsnāpayāmi vigatāruṣam āsya padma-
***mullāsayāmy atha girāpi virājayāmi* (15)**

"En luister, neem voor Mij warm water mee met de beste helende ingrediënten erin om Haar te baden. Ik zal Haar lijden verlichten en dan ziet Haar lotusgezichtje er weer gelukkig uit. Misschien wil Ze dan met Me praten.

vācā mayā mṛdulayātihita-pravṛttyā
snehena cānupādhinā paramādṛtāpi
no vakti kiñcid adhunaiva kaṭūkṛtāsyā
***tiṣṭhed iyaṁ kapaṭinī yadi hanta sakhyaḥ* (16)**

"O *sakhīs*, Ik heb tegen dit meisje lieve, aardige woordjes gesproken en ik sta klaar om Haar persoonlijk een oliemassage en andere heilzame behandelingen te geven. Ik heb Haar met een open hart alle eer gegeven en Haar oprechte genegenheid getoond. En Ik heb nog geen enkel woord van Haar lippen horen komen. Ze mystificeert over de aard van Haar aandoening en zit daar met een neerslachtig gezicht naar beneden te staren.

asyā rujas tad-aparāṁ karavai cikitsāṁ
yāṁ prāpya tanva-sumano-nikhilendriyāṇām

vyādhiḥ praśāmyati bhaved atipuṣṭir eṣāṁ
***dhanvantari-prahita-divya-rasair ivāddhā* (17)**

"Nu ga Ik een nieuwe behandeling op de ziekte van dit lieve meisje toepassen. Zoals het goddelijke nectartonicum, dat Mij door Dhanvantari werd gegeven, iedere ziekte geneest, zo verdrijft deze remedie in één seconde alle ziekten, levenskracht, verstand en zintuigen uit Haar lichaam. Deze remedie dient vooral om Haar lichaam te voeden.

kuñjādhirāja-kara-kañja-talābhimarṣa-
masyā urasy atitarāṁ yadi kārayāmi
seyaṁ hasiṣyati vadiṣyati sītkariṣya-
***tyasmāṁś ca hāsayitum eṣyati kāñcid ābhām* (18)**

"Luister, ik zal je meer over deze nieuwe behandeling vertellen. Tot nu toe heeft deze *sakhī* hier gezeten en werd overweldigd door een of andere ongeneeslijke ziekte en is niet in staat een enkel woord uit te brengen. Indien echter Haar hele borst zou worden aangeraakt door de lotuspalmen van de Heer van onze *kuñja*, zou Ze snel beginnen te praten, te giechelen en te snikken. Nadat Ze het onbeschrijflijke plezier heeft ervaren van de aanraking van *rasika-śekhara* Śrī Kṛṣṇa's hand, zou Ze niet te onderscheiden geluiden gaan mompelen. Wat kan Ik nog meer zeggen? Ze zou een dermate uitstraling krijgen, dat ons lachen niet te stuiten was. Haar lichaam zou alle tekenen van een ontmoeting met Śrī Kṛṣṇa dragen en door Zijn aanraking zouden zich allerlei soorten exceptionele symptomen gaan manifesteren. Dit zou ons gelukkig maken."

śrutvā giraṁ sa pihita-smita-hāsya-padma-
munnīya ramyatara-savya-karāṅgulībhiḥ
utsārya kiñcid alakā-nava-guṇṭhanañ ca
***nyañcattaraṁ kiyad udañcayati sa mūrddhnaḥ* (19)**

Toen Śrī Kṛṣṇa, die verkleed was als een hemels meisje, Śrīmatī Rādhikā op deze manier hoorde spreken, verscheen een milde glimlach op Zijn gezicht. Hij verborg Zijn glimlach en richtte Zijn gebogen lotusgezicht iets op. Met de mooie vingers van Zijn linker hand veegde Hij zachtjes een verdwaalde krul van Zijn voorhoofd en trok Zijn sluier nog iets verder over Zijn hoofd naar beneden.

kiñcij jagāda ramaṇī ramaṇīya-kaṇṭha-
sausvaryam eva racayan vacanaṁ yad eṣaḥ
sā tac cakora-lalaneva papau cirāya
***kāñcic camatkṛtim avāpa ca sālipāliḥ* (20)**

De vermomde Śrī Kṛṣṇa nam het lieve stemmetje van een jongedame aan en besprenkelde alle aanwezigen met verleidelijke woordjes zo zoet als honing. Śrī Rādhā en Haar *sakhīs* dronken als *cakorī*-vogels ieder woord met een gretig hart op. Op deze manier ervoeren ze de hoogste vreugde en waren zo verbaasd, dat louter woorden het niet kunnen beschrijven. Bij het horen van de lieve woordjes van dit prachtige nieuwe meisje, bevonden ze zich in een zegen, die alleen wordt geëvenaard door de vervoering bij het horen van de spraak van Śrī Kṛṣṇa Zelf.

devy asmi nāka-vasatiḥ śṛṇu yasya heto-
stām agamaṁ su-vadane vidhurī-kṛtātmā
kutrāpi me vividiṣāsti vivakṣite 'rthe
***sampādayiṣyati parā tvad ṛte kutas tām* (21)**

De nieuwe *sakhī* zei, "O mooie Śrī Rādhā, Ik ben een meisje uit de hemelse planeten. Luister alsjeblieft naar de reden, waarom Ik met zo'n opgewonden hart naar Jou ben toegekomen. Ik wil graag iets bijzonders weten en wie anders dan Jij kan Mijn verlangen vervullen?"

naivābhyadhās tvam anṛtaṁ yad udeṣi devī-
tyasmābhir ittham adhunaiva hi paryaceṣṭhāḥ
yan-mānuṣīṣu katamāsti bhavat-sadṛkṣā
***kāntyānayān upamayā tvam ivekṣase tvam* (22)**

Bij het horen van deze woorden zei Śrī Rādhikā, "O schoonheid, Je hebt Jezelf als een hemels meisje voorgesteld. Dit is zeker waar. Ik had dit al gedacht, voordat Je begon te spreken, want er is in deze sterfelijke wereld geen vrouw, die met Jouw schoonheid kan wedijveren. Jouw schoonheid is onvergelijkbaar en ongekend; Je bent zowaar een klasse apart.

yat tvayy ahaṁ sarala-dhīr vitathaṁ vitarka-
vaividhyam apy akaravaṁ śarad-ambujāsye
tat paryahāsi-ṣamito 'stu na me 'parādha-
***stvaṁ snihyasīha mayi yady abhavaṁ tvadīyā* (23)**

"O Jij met een gezichtje, dat lijkt op een lotus in de herfst, Ik heb diverse mogelijke redenen voor Jouw verdriet in overweging genomen, zoals afgescheidenheid van Jouw echtgenoot,

en Ik heb Jou erover verteld, maar Ik maakte eigenlijk grapjes. Neem alsjeblieft geen aanstoot aan Mijn woorden. Nu ben Jij Me toegenegen geworden en Ik ben de Jouwe geworden."

kiṁ saṅkucasy ayi sakhī tvam abhūs tvadīyo
devījano 'py aham abhūvam iti pratīhi
tvaṁ prema-rūpa-guṇa-sindhu-kaṇānubhūter
***dāsī bhavāmy aham apīti sadābhimanye* (24)**

Het celestijnse meisje zei, "Rādhā, Jij bent Mijn *sakhī*. Waarom ben Je zo gereserveerd? Ondanks dat ik een hemels meisje ben, ben Ik Jouw ondergeschikte geworden. Heb hierover geen twijfel. Ik verlang er constant naar om Jouw dienstmaagd te zijn, zodat Ik één druppel uit de oceaan van Jouw liefde, schoonheid en kwaliteiten kan ervaren.

yad vacy ahaṁ tad avadhehi yato viṣādo
durvāra eṣa tam apākuru saṁśayaṁ me
naivādhunāpi virarāma darāpi hṛd-bhu-
***tāpas tvadīya-lapanāmṛta-sekato 'pi* (25)**

"Luister alsjeblieft zorgvuldig naar de reden, waarom Mijn hart zoveel zielsangst ervaart en neem dan de twijfel weg, die bij Mij deze wanhoop veroorzaakt. Jouw honingzoete woorden zijn als zachte regen op Mijn hart gevallen, maar ze hebben zelfs niet in de minste mate het verdriet erin verzacht.

vṛndāvane dhvanati yaḥ sakhi! kṛṣṇa-veṇu-
stad-vikramaḥ sura-pure prabalatvam eti

sādhvī-tater api manaḥ sa-ghṛṇaṁ yato 'bhūt
***kaṇṭhopakaṇṭha-milana smaraṇe 'pi patyuḥ* (26)**

"O *sakhī*, het fluitspel, dat in Śrī Vṛndāvana wordt gehoord, is ook ons hemelse gebied binnengedrongen. De kracht ervan is zodanig, dat kuise dames daar niet langer hun echtgenoot willen omhelzen. Louter de gedachte eraan is walgelijk. Als de Heer van het universum, Śrī Kṛṣṇa, hun hoofd en hart aantrekt, gaan hun gedachten niet langer in de richting van hun sterfelijke echtgenoot. Alles in relatie tot Śrī Kṛṣṇa beschikt over deze kracht. De minste verbinding met Hem neemt het verlangen weg om materieel plezier te maken.

śliṣṭveva muñcati suraḥ sa-vitarkam ātma-
kāntāṁ drutaṁ jvalad-alāta-nibhāṅga-yaṣṭim
hālāhalaṁ muralikā-ninadāmṛtaṁ yat
***pītvaiva sātanu-mahājvara-mūrcchitābhūt* (27)**

"De klank van deze fluit is zo zoet als honing, maar is vermengd met een dodelijk vergif. Iedereen, die dit hoort, ervaart een ongekend plezier, alsof men honing proeft; maar daarna, wanneer Kṛṣṇa niet is bereikt, krijgt men te lijden aan scherpe pijnen, alsof men is vergiftigd. Op het moment, dat dit geluid de oren van de hemelse nimfen binnenkomt, verlangen ze ernaar met Kṛṣṇa in ieder opzicht plezier te maken. Verbijsterd door de hoge koorts van verliefdheid gloeit hun lichaam als gloeiende kolen. Hun echtgenoot omarmt hun brandende lichaam en laat hen snel weer los. 'Welke plotselinge aandoening veroorzaakt haar hoge temperatuur?' vragen ze zich af. Zodra iemand de klank van de fluit van Kṛṣṇa

hoort, manifesteert zich in zijn hart het verlangen Hem te ontmoeten en dat maakt hem rusteloos. Dit is de macht van Śrī Kṛṣṇa's fluitspel.

asmat-pure 'sti na hi kāpi jaraty ataḥ kā-
starjantu kā nu nikhilā api tulya-dharmāḥ
kā vā haseyur aparā yad imāḥ satītvaṁ
***viplāvayan muralikā ninado vyajeṣṭa* (28)**

"Een van de namen van onze hemelse stad is Tridaśālaya, hetgeen betekent een plaats, waar de inwoners alleen drie levensfasen ervaren: kind, tiener en jonge volwassene. Ze worden nooit oud. Omdat de vrouwen nooit verouderen, voelen ze zich allemaal aangetrokken tot de klank van de fluit. Wie is dan in de positie om anderen voor schut te zetten of ten koste van hen grappen te maken? De klank van de fluit ruïneert de kuisheid van de hemelse nimfen en verslaat ieder van hen.

evaṁ yadi pravavṛte prativāsaraṁ sa
veṇu-dhvaniḥ prabhavituṁ vibudhāṅganāsu
tarhy ekadā hṛdi mayaiva vicāritaṁ hā
***ko 'yaṁ kutaś carati vādayitāsya ko vā* (29)**

"De invloed van dit fluitspel heeft zich op die manier van dag tot dag onder de hemelse maagden verspreid. Op zekere dag was Ik zo vol verwondering, dat Ik bij Mezelf dacht, 'Waar komen die zoete klanken vandaan? Wie bespeelt die fluit?'

itthaṁ divaḥ samavatīryya bhuvīha sādhu
vaṁśīvaṭe 'vasam ahaṁ katicid dināni
dṛṣṭo harer anupamo vividho vilāsaḥ
***kāntā-gaṇaḥ priya-sakhāly api paryyacāyi* (30)**

"Na ampele overweging kwam Ik de klank van de fluit uit de hemelse planeten op het spoor en op die manier ben Ik op deze Aarde beland. Ik ben met vreugde enkele dagen in Vaṁśīvaṭa gebleven. Daar was Ik getuige van het ongeëvenaarde spel van Jou en Śrī Kṛṣṇa en ik raakte bekend met Zijn geliefde *sakhīs*."

rādhā sa-narma-madhurākṣaram āha dhanye!
tvaṁ gaṇyase sura-pure vara-cāturī-bhāk
anyā punar balavad-utkalikā kṛpāṇī
***kṛttendriyaiva sumanastvam apādapārtham* (31)**

Nadat Ze de woorden van het hemelse meisje had aangehoord, sprak Śrī Rādhā op een lieve toon en schertste, "O meest fortuinlijke, Ik beschouw Jou als de slimste van alle hemelse nimfen in het celestijnse gebied, want alleen Jij, die het verstand met het zwaard van Jouw grote gretigheid om de fluitspeler te zien heeft omgehakt, probeert de bron van het fluitspel te achterhalen. Die andere meisjes doen geen moeite om deze bron op te sporen. Om die reden kan Jij alleen de naam Sumanā dragen, want alleen Jij hebt een onverstoorbare geest. (Met andere woorden, Jij bent Sumanā, want evenals Ik, ben Jij gehecht geraakt aan *para-puruṣa*[2] Śrī Kṛṣṇa.)"

[2] De echtgenoot van een andere vrouw.



Dit betekent, dat de halfgodinnen zo intens begerig zijn om Śrī Kṛṣṇa te krijgen, dat hun verstand niet stabiel blijft en ze allerlei vormen van hevige pijnen ondergaan, omdat ze van zinnelijk plezier willen genieten. Daardoor kunnen ze geen methode bedenken om hun begeerte [naar Śrī Kṛṣṇa] uit te stellen. Het zou niet gepast zijn om hen Sumanā, "iemand met een prachtige geest" te noemen. Deze hemelse nimf daarentegen wilde niet alleen graag de fluitspeler zien, maar Ze besloot om juist hier naartoe te komen en de begeerte om Hem te zien uit te stellen. Daarom is Zij alleen gezegend en kan Zij alleen Sumanā worden genoemd.

manda-bhramad-bhru madhura-smita-kānti-dhārā-
dhaute vidhāya radana-cchadane sa cāha
rādhe! parāṁ sva-sadṛśīṁ na hi viddhi kiṁ bhoḥ
***śakye 'valokitum apīha pareṇa puṁsā* (32)**

Toen het hemelse meisje de verrukkelijk humoristische woorden van Śrī Rādhā hoorde, speelde er een lieve, stralende glimlach om Haar lippen en Haar wenkbrauwen dansten licht. "Rādhā," zei Ze, "denk niet, dat andere vrouwen zo zijn als Jij. Denk niet, dat Mijn gehechtheid aan Jouw minnaar Śrī Kṛṣṇa is, zoals die van Jou. Zou Jouw minnaar, Śrī Kṛṣṇa, nu Ik hier ben, Mij op dezelfde wijze kunnen beheersen, als Hij Jou doet?"

kiṁvā pareṇa puruṣeṇa harer vilāsa-
mevānvabhū rahasi sādhu yad-artham āgāḥ
tad brūhi kiṁ tava vivakṣitam atra madhye
***narmātanomi yadi mām akaroḥ sakhīṁ svām* (33)**

Śrī Rādhikā antwoordde, "Ik ken de reden van Jouw komst niet, maar nu Je hier toch bent, probeer dan alsjeblieft het vertrouwelijke liefdesspel van Śrī Kṛṣṇa te ervaren. Waarom zou Je een relatie met een andere man willen hebben? Goed, wat wilde Je Me vragen? Tot nu toe heb Ik met Jou grapjes gemaakt en een beetje gespeeld, omdat Je Me als Jouw vriendin hebt aanvaard."

narmātanudhva sakhi! narmaṇi kā jayet tvām
prāṇās tv abhūs tvam ayi me kiyad eva sakhyam
tvaṁ mānuṣī bhavasi kintv amarāṅganās tā
***mūrddhnaiva te guṇa-kathā puṇatīr namanti* (34)**

Het hemelse meisje antwoordde, "O *sakhī*, ga door met grapjes maken. Wie kan Jou in deze kunst overtreffen? O Rādhā, Jij bent meer dan een vriendin voor Mij; Je bent Me zo dierbaar als Mijn eigen levensadem. Je bent weliswaar slechts een mens, maar de jonge hemelse meisjes buigen niettemin hun hoofd, wanneer ze over Jouw zuiverende kwaliteiten horen."



De betekenis hiervan is alsvolgt. Ofschoon Śrī Rādhikā een menselijke gedaante manifesteert, omdat Ze de smaak van uiteenlopend spel en vermaak wil proeven, is Ze geen gewoon

persoon. Ze is in feite de belichaming van het complete vermogen van de Allerhoogste Śrī Kṛṣṇa, de bron van alle incarnaties. Het is daarom niet verwonderlijk, dat de jonge hemelse meisjes buigen, wanneer ze vertellingen over Haar kwaliteiten horen.

De beschrijving van de komst van Śrī Kṛṣṇa door Śrīla Śukadeva Gosvāmī in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.1.17-23) heeft dezelfde stemming als die van het vers hierboven (34). Toen Moeder Aarde eens verdriet had vanwege de rampspoed veroorzaakt door demonen, die zich als koningen voordeden, nam ze de gedaante van een koe aan en verscheen aan Śrī Brahmā. Ze huilde meelijwekkend, toen ze haar ellende aan Brahmā onthulde. Brahmā hoorde haar verdrietige verhaal aan en nam haar en de andere halfgoden naar de kust van de Melkoceaan. Daar heeft de Allerhoogste Persoon, Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, gezegd tegen Śrī Brahmā, die in meditatie verzonken was, "*tat-priyārthaṁ sambhavantu sura-striyaḥ...* – de echtgenotes van de halfgoden dienen voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa en Zijn dierbaren in Vraja te worden geboren" (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.1.23). Daarom is het voor de hemelse meisjes, die geschikt zijn als dienstmaagden, niet ongepast om te buigen.

neyaṁ stutis tava na cāpi taṭa-sthatā me
nāpi hriyaṁ bhaja vadāmy anṛtaṁ na kiñcit
sindhoḥ sutāpi girijāpi na te tulāyāṁ
***saundarya-saubhaga-guṇair adhiroḍhum īṣṭe* (35)**

Het hemelse meisje zei toen, "*Sakhī*, Ik zal nooit tegen Jou liegen. Word daarom alsjeblieft niet verlegen van Mijn lofbe-

tuiging. Mijn bloemlezing werd niet gesproken om Jou te flatteren en Ik maak met Jou geen grapjes uit onverschilligheid. Echt waar, Jouw schoonheid, rijkdom en andere kwaliteiten kunnen zelfs niet worden geëvenaard door Pārvatī of door Śrī Lakṣmī, de dochter van de oceaan."

❁ ❁ ❁

Een vergelijkbaar gevoel wordt tot uitdrukking gebracht in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 8.182-4), waarin Śrī Rāmānanda Rāya de vragen beantwoordt van Śrī Gaurāṅga-sundara.

yāhāṅra saubhāgya-guṇa vāñche satyabhāmā
yāṅra ṭhāñi kalā-vilāsa śikhe vraja-rāmā

yāṅra saundaryādi-guṇa vāñche lakṣmī-pārvatī
yāṅra pativratā-dharma vāñche arundhatī

yāṅra sadguṇa-gaṇane kṛṣṇa nā pāya pāra
tāṅra guṇa gaṇibe kemane jīva chāra

In deze verzen legt hij uit, dat zelfs Pārvatī en Śrī Lakṣmī bidden om de schoonheid en andere kwaliteiten van Śrī Rādhā te krijgen. Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft eveneens het volgende in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Śrī Hari-priyā-prakaraṇam*, 3.18),

rāgollāsa-vilaṅghatārya-padavī-viśrāntayo 'py uddhura
śraddhā-rajyad-arundhatī-mukha-satī-vṛndena vandyehitāḥ
āraṇyāpi mādhurī-parimalavyākṣipta-lakṣmī-śriya-
stās trailokya-vilakṣaṇā dadatu vaḥ kṛṣṇasya sakhyaḥ sukham

Arundhatī en andere vooraanstaande, kuise vrouwen prijzen met eerbied het gedrag van de *vraja-gopīs*, ook al wijken de prachtige jonge meisjes van Vraja af van het pad van kuisheid

vanwege hun overweldigende liefde voor Śrī Kṛṣṇa. De *gopīs* zijn buitenmeisjes, die zich in de bossen ophouden, maar hun lieftalligheid verslaat de schoonheid van Śrī Lakṣmī, de koningin van Vaikuṇṭha. In de drie werelden zijn de geliefden van Śrī Kṛṣṇa zeer bijzonder. Mogen ze jullie geluk geven.

In dit vers wordt vermeld, dat de *mādhurya* van Śrī Rādhā de kwaliteiten van Śrī Lakṣmī overtreft, omdat Zij de grootste geliefde van Śrī Kṛṣṇa is. Śrī Kṛṣṇa heeft onbeperkte vermogens, waarvan drie de belangrijkste zijn: Zijn innerlijke spirituele vermogen (*cit-śakti*), Zijn externe vermogen (*māyā-śakti*) en Zijn marginale vermogen (*jīva-śakti*). Van deze drie is het innerlijke vermogen, dat ook *svarūpa-śakti* wordt genoemd, het belangrijkste. *Sac-cid-ānanda* Śrī Kṛṣṇa's innerlijke vermogen kent drie onderdelen: transcendente zegen (*ānanda*), ook *hlādinī* genoemd; transcendent eeuwig bestaan (*sat*), ook *sandhinī* genoemd; en transcendente kennis (*cit*), ook *saṁvid* genoemd.

De essentie van *hlādinī-śakti* schenkt Śrī Kṛṣṇa en Zijn toegewijden zegen en wordt *prema* genoemd. De hoogste essentie van *prema* is *mahābhāva*, waarvan Śrī Rādhikā de belichaming vormt.

Śrīmatī Rādhikā is vooraanstaand onder de geliefden van Śrī Kṛṣṇa en zoals Śrī Kṛṣṇa de bron is van alle incarnaties van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, zo is Śrī Rādhā de bron van alle expansies van de geliefden van Śrī Kṛṣṇa, waartoe de *vraja-gopīs*, de koninginnen van Dvārakā en Mathurā en alle geluksgodinnen in al Zijn woonoorden behoren.

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.83) citeert Śrīla Kavirāja Gosvāmī uit *Bṛhad-gautamīya-tantra* het volgende.

devī kṛṣṇa-mayī proktā rādhikā para-devatā
sarva-lakṣmī-mayī sarva-kāntiḥ sammohinī parā

Zij, die schitterend straalt en niet-verschillend is van Śrī Kṛṣṇa, wordt Śrīmatī Rādhikā genoemd. Ze is uiterst vererenswaardig en presideert over alle geluksgodinnen. Ze beschikt over alle luister en breng Śrī Kṛṣṇa helemaal in de war. Ze is het hoogste innerlijke vermogen van Bhagavān.

Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Ādi-līlā* 4.90, 92) legt dit vers (*devī kṛṣṇa-mayī...*) alsvolgt uit.

sarva-lakṣmī-gaṇera tiṅho hana adhiṣṭhāna

sarva-saundarya-kānti vaisaye yāṅhāte
sarva-lakṣmī-gaṇera śobhā haya yāṅhā haite

Zij is de standplaats van alle geluksgodinnen. [...] Alle schoonheid en schittering rusten in Haar. Alle geluksgodinnen ontlenen hun schoonheid aan Haar.

Deze schriftuurlijke bewijzen tonen aan, dat de kwaliteiten en het geluk van Śrī Pārvatī-devī en Śrī Lakṣmī die van Śrīmatī Rādhikā niet kunnen evenaren.

premnā punas tri-jagad-ūrddhva-pade 'pi kācit
tat-sāmya-sāhasa-dhuraṁ manasāpi voḍhum
śaknoti nety akhilam eva mayā śrutaṁ tat
***kailāsa-śṛṅgam anu haimavatī-sabhāyām* (36)**

Het hemelse meisje vervolgde, "Luister, dan zal Ik Jou meer vertellen. Is er een vrouw in de Vaikuṇṭha planeten ver voorbij de drie materiële werelden, die in liefdesaffaires zo dapper is als Jij? Is er een vrouw, die zich zelfs maar kan inbeelden

Jouw gelijke te zijn? Deze lovende woorden komen niet uit Mijn verbeelding; Ik heb in het gezelschap van Pārvatī-devī op de top van het Kailāśa Massief over Jouw glorie gehoord.

śrutvā mahān ajani me manaso 'bhilāṣa-
stad-darśanāya samapūri sa cāpi kintu

tāpa-tad-antar iha yo rabhasād adīpi
***tenāsphuṭan na kaṭhino hi mamāntarātmā* (37)**

"Toen Ik over Jouw kwaliteiten hoorde spreken, heb Ik een intens verlangen ontwikkeld om Jou te ontmoeten. Het is waar, dat door Jou te zien Mijn verlangen is vervuld, maar Mijn hart staat nog van verdriet in brand. De enige reden, waarom Mijn hart in dat vuur niet is verbrand, is omdat het zo hard is."

ko 'sau tam āśu kathayeti muhus tayokto
vaktuṁ śaśāka na sa bāṣpa-niruddha-kaṇṭhaḥ
aśru-plutekṣaṇa-mathāsya mukhaṁ svayaṁ sā
***svenāñcalena mṛdulena mamārjja rādhā* (38)**

Śrī Rādhikā, die heel lief is, hoorde de woorden van het hemelse meisje vol ondraaglijk verdriet en vroeg, "Mijn vriendin, wat is de oorzaak van Jouw intense en ondraaglijke lijden? Vertel het Me rechtstreeks, alsjeblieft."

De tranen liepen onophoudelijk uit de ogen van het meisje, Haar keel was dichtgeknepen en Ze kon niet spreken. Śrī Rādhikā veegde zachtjes met Haar eigen zachte sluier het gezicht en de ogen van het meisje af.

❀ ❀ ❀

De intentie achter het vertoon van het diepe innerlijke verdriet van Śrī Kṛṣṇa was het neerzetten van een overtuigende show om Zijn verdriet authentiek te laten lijken.

sthitvā kṣaṇaṁ dhṛtim adhād atha tām uvāca
premā tavāyam atulo 'nupadhir valīyān
kṛṣṇe 'tikāmini babhūva kathaṁ dunoti
***svāṁ svāṁś ca viśvasiti yo 'tyapade 'py abhijñaḥ* (39)**

Het hemelse meisje bleef een ogenblik in dat gevoel zitten en antwoordde toen kalm en geduldig, "O onschuldige, Śrī Kṛṣṇa is een bandeloze vagebond. Hoe kon Je verliefd worden op een dergelijk wellustig persoon? Jouw *prema* is in deze wereld ongeëvenaard. Omdat deze geen oorzaak heeft, is het onverwoestbaar en omdat het zo sterk is, kan niets het tegenhouden. Maar degenen, die bewust iets, dat onwaardig is, tot het object van hun loyaliteit verheffen, veroorzaken louter ellende voor zichzelf en hun dierbaren.

saundarya-śaurya-vara-saubhaga-kīrtti-lakṣmī
pūrṇo 'pi sarva-guṇa-ratna-vibhūṣito 'pi
premāviveca-katamatvam asau vibhartti
***kāmitva-hetukam asau śrayituṁ na yogyaḥ* (40)**

"Laat Ik Jou meer vertellen. Het is waar, dat Śrī Kṛṣṇa compleet is met bekoorlijke schoonheid, dapperheid, ongeëvenaard geluk, roem en andere rijkdommen en dat Hij is ge-

tooid met kwaliteiten als juwelen. Niettemin heeft Hij één fout, die al deze rijkdommen teniet doet: Hij is totaal niet in staat onderscheid aan te leggen in aangelegenheden met betrekking tot *prema*, want Hij heeft zoveel amoureuze verlangens. Het kan nooit goed zijn om in een dergelijk persoon een toevlucht te nemen.

tasmin dine bahu-vilasya muhuḥ prakāśya
premā tvayā sarabhasaṁ rajanau tu kuñje
saṅketa-gāmṛju-dhiyaṁ bhavatīṁ vidhāya
***kāñcit parāṁ sa ramayan kapaṭī jahau tvām* (41)**

"Luister. Op die dag heeft Śrī Kṛṣṇa met Jou op allerlei manieren gespeeld. Hij vertoonde met grote gretigheid herhaaldelijk een kunstmatige liefde voor Jou. Maar later, O simpel hart, heeft die valse bedrieger Jou verlaten om zich met een andere jonge vrouw te amuseren, zelfs al had Hij met Jou die nacht in een *kuñja* afgesproken.

yat tvaṁ tadā vyalapa eva sakhīs tudantī
vallīḥ patatri vitatīr api rodayantī
sarvaṁ tadāli! nibhṛtaṁ maya-kānya-bhāli
***vaṁśīvaṭa-sthitatayā valitā ruṣaiva* (42)**

"Jouw *sakhīs* waren ook bedroefd, toen ze Jou hoorden treuren en zelfs de klimplanten, dieren en vogels in het bos huilden van pijn. Ik was op dat moment ook vol mentale pijn, want ik had me verstopt in Vaṁśīvaṭa en stond alles gade te slaan."



Als Śrīmatī Rādhikā afgescheidenheid van Śrī Kṛṣṇa ervaart, komt *mohanākhya-mahābhava* in Haar naar boven. In *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Sthāyi-bhāva-prakaraṇam*) staat, dat *mohanākhya-mahābhava* een dermate grote beroering in het universum teweeg brengt, dat zelfs niet-menselijke levenssoorten huilen. Daarom zegt Kṛṣṇa hier (Vers 42), dat de bomen, de klimplanten en de vogels ook huilden.

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 2.43) staat het volgende,

akaitava kṛṣṇa-prema, yena jāmbunada-hema,
sei premā nṛloke nā haya
yadi haya tāra yoga, nā haya tabe viyoga,
viraha haile keha nā jīyaya

Onvermengde *kṛṣṇa-prema*, zoals puur goud uit de Jambu Rivier, bestaat in de wereld van mensen niet. Al zou het zich in dit oord manifesteren, is er geen afgescheidenheid. Als afgescheidenheid wel zou plaatsvinden, zou het leven ophouden te bestaan.

rāse tathaiva viharann aparā vihāya
prema tvayaiva sahasā prakaṭī cakāra
sthitvā kṣaṇaṁ sa bhavatīm amucad vanānta-
***rekākinīṁ rati-bhara-śrama-khinna-gātrīm* (43)**

Het hemelse meisje zei toen, “In de nacht van de *rasa* heeft Kṛṣṇa alle andere *vraja-sundarīs* achtergelaten en heeft Jou meegenomen om met Jou te spelen en Jou een overvloed aan genegenheid te tonen. Na korte duur echter, toen Je van Jouw

amoureuze spel vermoeid raakte, heeft Hij Jou plotseling helemaal alleen in het bos achtergelaten.

tarhi plutaṁ vilapitaṁ gahanā ca mūrcchā
ceṣṭāpy atibhrama-mayī tava yad yad āsīt
vyāpyaiva hā bahu-janūṁṣi hṛdi sthitaṁ me
***tat kaṣṭam aṣṭa-vidhayaiva tanoḥ prakṛtyā* (44)**

"Op dat moment vertoonde Jouw lichaam en hart allerlei condities – Je treurde luidkeels en viel keer op keer flauw. Jouw bewegingen lieten zien, dat Je in de war was; ze waren niet natuurlijk. Alas, het was zo pijnlijk om Jou in die hoedanigheid te zien, dat Ik het nooit zal vergeten. Zelfs in toekomstige levens, waarin Ik door de acht levensfasen ga, zoals geboorte, ouderdom en dood, zal Jouw doodsangst onophoudelijk als een scherpe ijzeren speer Mijn hart doorboren.

devī-jano 'smi hṛdi me kva nu kaṣṭam āsīd
daivād yaśasvini! babhūva bhavad-didṛkṣā
mām āgamayya bata sākṛta kīla-viddhāṁ
***yasyāsti naiva sakhi! nirgamane 'py upāyaḥ* (45)**

"O glorieuze, is het mogelijk, dat de pijn in Mijn hart achterblijft? Ik ben tenslotte een meisje uit de hemelse planeten. Maar ach, op een ongelegen moment manifesteerde zich opeens een verlangen om Jou te zien. Alleen dat verlangen heeft Me hier naartoe gebracht en nu, O *sakhī*, doorboort het Mijn hart als een scherpe ijzeren speer. Ik zie immers totaal geen mogelijkheid om hem te verdrijven."



Śrī Kṛṣṇa vervloekte Zichzelf om de diepte van de liefde van Śrī Rādhikā voor Hem te peilen. Hij wist, dat de superuitmuntende liefde van Rādhikā in deze wereld zou worden gevestigd, als Haar liefde niet zou wankelen of licht zou afnemen, nadat Ze deze kritiek over Hem had aangehoord. Śrī Kṛṣṇa sprak op deze manier om de ambrozijnen woorden met de geur van *prema* te horen, die voortvloeiden uit het oprechte en ernstige hart van Śrī Rādhikā, het kroonjuweel van Zijn geliefden.

sandānitaṁ tvayi mano na divaṁ prayātuṁ
sthātuñ ca nātra tila-mātram apīttham īṣṭe
udghūrṇate pratipadaṁ na padaṁ labheta
adyābhavaṁ tvayi cirāt-prakaṭī kṛtātmā **(46)**

"*Sakhī*," vervolgde het hemelse meisje, "Mijn hart is zodanig aan het Jouwe verbonden geraakt, dat ik geen kracht meer heb om naar de hemelse planeten terug te keren, wanneer Ik Jou zie lijden. Tegelijkertijd kan Ik een dergelijk zwaar verdriet in Mijn hart niet blijven ronddragen. Aangezien Ik geen rust kan vinden, ben Ik gekomen om Jou te zien en om de gevoelens tot uitdrukking te brengen, die in Mijn hoofd rondwentelen.

kṛṣṇāt punar bahu vibhemi na dharma-loka-
lajje dayā-dhvani kadāpi na pāntha tāsya

bālye striyās taruṇimany acirād vṛṣasya
***vatsasya madyam anu yo vyadhitaiva hiṁsām* (47)**

"Bovendien ben Ik ontzettend bang voor Kṛṣṇa, want Hij heeft geen gevoel voor religie, geen morele principes, en Hij is niet bang voor de publieke opinie. Hij is zo hardvochtig, dat Hij nog nooit een voet op het pad van genade heeft gezet. Toen Hij nog een baby was, heeft Hij een vrouw vermoord, de *rākṣasī* Pūtanā. Hij heeft in Zijn jeugd de stier Vṛṣāsura vermoord en in Zijn jongensjaren heeft Hij het kalf Vatsāsura omgebracht. Dus Je ziet, dat Hij Zich vanaf zijn jonge kinderjaren heeft beziggehouden met gewelddadige, onreligieuze activititen."

gāndharvikāha subhage! tvayi kāpi śakti-
rākarṣiṇī kila harāv iva santatāsti
yan nindasi priyatamaṁ tad api prakāmaṁ
***mac-cittam ātmani karoṣy anuraktam eva* (48)**

Toen Śrī Rādhikā het hemelse meisje de kritiek op Kṛṣṇa hoorde uitspreken, zei Ze, "O meest fortuinlijke, Kṛṣṇa is de liefde van Mijn leven. Zijn vermogen om Mijn hart aan te trekken is ongeëvenaard. Ofschoon Hij Me keer op keer heeft mishandeld, ben ik niet in staat de gehechtheid van Mijn hart aan Hem te onderbreken.

"Ik neem regelmatig het besluit om vanwege Zijn wangedrag niet meer tegen Hem te spreken, maar op het moment, dat Ik Hem zie, ben Ik alles vergeten. Ik zie in Jou een kracht, die overeenkomt met die van Hem, want ook al heb Je kritiek op Śrī Vrajarāja-kumāra (de zoon van de koning van Vraja),

die Mij dierbaarder is dan miljoenen eigen levens, trek Je toch Mijn hart aan en raakt Ik aan Jou gehecht. Het is zeker onnatuurlijk om genegenheid te voelen voor iemand, die een geliefde bekritiseert, tenzij men onder controle komt van een of andere bovennatuurlijke kracht; dan zou het misschien kunnen gebeuren. De aard van ongeconditioneerde liefde is zodanig, dat het niet gemakkelijk ongedaan kan worden gemaakt, als het zich eenmaal heeft gemanifesteerd. Deze liefde is zo sterk en zo uitgestrekt, dat hij nimmer wankelt of teniet kan worden gedaan, zelfs niet na het aanhoren van kritiek op de geliefde."

In Śrī Caitanya-caritāmṛta wordt dit uitgelegd met het vers, *akaitava kṛṣṇa-prema, yena jāmbunada-hema, sei premā nṛloke nā haya / yadi haya tāra yoga, nā haya tabe viyoga, viyoga haile keha nā jīyaya*. De vertaling van dit vers werd eerder gegeven in Vers 42.

tvaṁ me sakhī bhavasi cen na divaṁ prayāsi
nitya-sthitiṁ vraja-bhuvīha mayā karoṣi
tat-prema-ratna-vara-sampuṭam udghaṭaya
***tvāṁ darśayāmi tad-ṛte na samādadhāmi* (49)**

Śrīmatī Rādhikā vervolgde, "O Sundarī, als Jij Jezelf werkelijk als Mijn *sakhī* beschouwt, keer dan niet terug naar de hemelse planeten. Blijf voor altijd bij Me in dit land van Vraja, dan ben ik in staat om Mijn schatkist te openen en Jou het verbijsterende juweel van *prema* te tonen. Het is niet mogelijk

de *prema* te begrijpen, die Kṛṣṇa en Ik voor elkaar koesteren, door er alleen over te praten. Het kan alleen worden begrepen door het te observeren. Als Jij en Ik niet bij elkaar zouden wonen, hoe zou Ik Jou dan ooit deze *prema* kunnen laten zien en hoe zou Ik Jouw twijfel kunnen wegnemen? Blijf bij Me en Ik zal Jou duidelijk laten zien, waarom Ik jegens Kṛṣṇa niet onverschillig kan worden, zelfs al heb Ik vanwege Hem zoveel te lijden."

hantādhunāpi na hi viśvasiṣi prasīda
dāsī bhavāmi kim u māṁ nu sakhīṁ karoṣi
tvaṁ śādhi sādhu dhin u vā tuda vā gatir me
***rādhe! tvam eva śapathaṁ karavāṇi viṣṇoḥ* (50)**

Toen Śrī Kṛṣṇa in cognito de woorden van Śrī Rādhikā had aangehoord, zei Hij, "Alas, alas, Je hebt nog steeds geen vertrouwen in Me, zelfs al kennen We elkaar nu beter. Rādhā, Je wilt, dat Ik Jouw *sakhī* ben, maar dat is iets voor de verre toekomst. Op dit moment ben Ik gewoon Jouw dienstmaagd. Wees alsjeblieft met Mij gelukkig en houd Me op alle manieren onder controle. O Rādhā, Ik zweer bij Śrī Viṣṇu, dat Jij Mijn enige toeverlaat bent, ongeacht of Je Me straft of genade toont."

De woorden van Śrī Kṛṣṇa zijn volkomen waar. Dit komt, omdat het niet mogelijk is het grenzeloze verlangen te vervul-

len om met *śṛṇgāra-rasa-rāja*[3] Śrī Kṛṣṇa plezier te maken zonder *mādanākhya-mahābhāva.*

vaktuṁ tadā pravavṛte vṛṣabhānu-nandi-
nyākarṇya tāṁ vividiṣām iha ced dadhāsi
premeya-devam idam eva na cedam etat
***yo veda veda-vidasāv api naiva veda* (51)**

Toen Vṛṣabhānu-nandinī Śrī Rādhikā dit hoorde, zei Ze, "O Mijn vriendin, als Je iets over Mijn *prema* wilt horen, moet Je luisteren. Iedereen die zegt, 'Dit is de reikwijdte van *prema*,' 'dit is *prema*,' 'dit is de aard van *prema*' of 'dit is niet de aard van *prema*' weet niets van *prema* af, ook al hebben ze de Veda's en alle andere geschriften bestudeerd.

❀ ❀ ❀

De natuur van *prema* kan niet in woorden worden gevangen. *Prema* kan zich immers niet in het hart manifesteren, zolang men er met zijn verstand over beraadslaagt. Iemand, die over de aard van *prema* beraadslaagt, is er niet voor gekwalificeerd, zelfs al is dit het enige onderwerp voor beraadslaging. *Prema* bevindt zich voorbij al het andere. Het is *svasaṁvedya*, het kan alleen door *prema* zelf worden ervaren. *Prema* zal zich niet manifesteren, als het hart een andere neiging heeft dan alleen de geliefde geheel gelukkig te maken. *Prema* is niets anders dan volkomen verzonkenheid in meditatie op de vraag, wat de geliefde gelukkig maakt – "Wordt mijn

[3] "De koning van de bovenzinnelijke smaak van amoureuze liefde."

geliefde gelukkig, als ik dit doe?" In die conditie kan geen andere overweging aanwezig zijn. Iemand die louter nadenkt over *prema*, kan het niet realiseren, maar bij het bereiken van *prema*, wordt niets anders waargenomen. Alle geschriften kunnen worden gerealiseerd door beraadslaging, behalve *prema*.

yo vedayed vividiṣuṁ sakhi! vedanaṁ yat
yo vedanā tad akhilaṁ khalu vedanaiva
premā hi ko 'pi para eva vivecane sa-
tyantardadhāty alam asāv avivecane 'pi **(52)**

"O *sakhī*, stel je voor, dat iemand de aard van *prema* wil bevatten en het aan een ander probeert uit te leggen, zelfs al heeft hij er zelf geen realisatie van. In dat geval is degene, die het tracht uit te leggen, aan het bedriegen en iedere realisatie, die uit deze woorden voortvloeit, is eenvoudig frauduleus. *Prema* is het meest uitmuntende onderwerp en kan niet onder woorden worden gebracht. Het verdwijnt bij analyse en raakt zelfs nog meer verhuld, wanneer het niet wordt geanalyseerd.

❀ ❀ ❀

Prema is onvergelijkbaar en kan alleen door *prema* zelf worden ervaren. Taal kan het niet verhelderen en het kan niet worden begrepen door erover te horen van iemand, in wiens hart het niet manifest is. Het is eenvoudig vruchteloos om te trachten *prema* te bevatten of uit te leggen, want het begrijpen ervan is zuiver afhankelijk van de ervaring ervan.

Prema verdwijnt, wanneer het wordt geanalyseerd – dit werd in de uiteenzetting van het voorgaande vers besproken. Het kan zich niet manifesteren in een hart, dat geneigd is het te analyseren. En als de intelligentie om het te analyseren verschijnt, nadat het in het hart is gewekt, kan *prema* daar niet blijven.

Het kan iemand aan de minste neiging ontbreken om *prema* te analyseren en het zal desondanks niet in zijn hart manifesteren, tenzij hij zich afvraagt, of zijn acties voor Śrī Kṛṣṇa al of niet plezierig zijn. Zelfs al is de minste neiging om *prema* te analyseren afwezig, zal het zich desondanks niet in het hart manifesteren, tenzij men mediteert op de vraag, of zijn acties al of niet plezierig zijn voor Śrī Kṛṣṇa. Dit komt, omdat *prema* alleen in iemand wordt aangetroffen, die diep in zijn hart een natuurlijke neiging heeft om al zijn handelingen te verrichten voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa. Tenzij men erop mediteert of zijn acties al of niet plezierig zijn voor Kṛṣṇa, zal de neiging om alleen voor Zijn geluk te handelen niet in het hart verschijnen. In dat geval verschijnt alleen de neiging om activiteiten ten behoeve van zijn eigen geluk uit te voeren, waardoor *prema* niet kan verschijnen.

dvābhyāṁ yadā rahitam eva manaḥ svabhāva-
siṁhāsanopari virājati rāgi-śuddham
tac-ceṣṭitaiḥ priya-sukhe sati yat-sukhaṁ syāt
tac ca svabhāvam adhirūḍham avekṣayet tam **(53)**

"Als het hart vol *rāga* is – gehechtheid aan Kṛṣṇa met genegenheid – heerst er van nature een gevoel, waarin geen ander verlangen bestaat dan het geven van geluk aan zijn geliefde.

En wanneer men zijn geliefde gelukkig maakt, ook al is de neiging van het hart om niet te beraadslagen over de manier, waarop men dat doet of nalaat te doen, zal geluk van nature verschijnen. Op dat moment wordt *prema* zichtbaar in zijn intrinsieke activiteiten.



Als *prema* verschijnt, manifesteren zich specifieke condities van het hart, zoals overlopen van *rāga*. Het symptoom van *rāga* wordt alsvolgt omschreven in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (14.126).

> *duḥkham apy adhikaṁ citte sukhatvenaiva vyajyate*
> *yatas tu praṇayotkarṣāt sa rāga iti kīrttyate*
>
> Vanwege de uitmuntendheid van *praṇaya* (sterke liefdevolle gehechtheid) wordt de conditie van het hart zodanig, dat het de hoogste zegen ervaart zelfs in uiterst ellendige situaties, die allemaal leiden tot de mogelijkheid de geliefde te bereiken. Zonder de mogelijkheid de geliefde te ontmoeten voelt zelfs de ervaring van volkomen geluk ellendig aan. Deze staat van het hart wordt *rāga* genoemd.

Wanneer *prema* verschijnt, komen ook andere condities van het hart naar voren. Op dat moment raakt het hart gezuiverd en kan er geen ander verlangen verschijnen dan de geliefde een plezier te doen. Verder zal men de geliefde niet verwaarlozen noch mediteren op dienstverlening aan hem. Dit komt, omdat dienstverlening aan hem zich van nature zal manifesteren. In dat stadium bestaat er in het hart geen neiging om kennis over *prema* te vergaren.

Deze hoedanigheden van het hart moeten van nature verschijnen. *Prema* kan niet kunstmatig worden aangelegd. De aanwezigheid ervan kan worden waargenomen, wanneer *anubhāvas* of *sāttvika-bhāvas* zich van nature manifesteren. Op een andere manier kan *prema* niet worden waargenomen. Het volgende symptoom onthult, dat *prema* in iemands hart is verschenen: bij het zien van geluk in zijn geliefde, verschijnt er van nature geluk in het eigen hart. Dat geluk veroorzaakt de manifestatie van *anubhāvas* en andere bovenzinnelijke sentimenten.

loka-dvayāt sva-janataḥ parataḥ svato vā
prāṇa-priyād api sumeru-samā yadi syuḥ
kleśās tad apy atibalī sahasā vijitya
***premaiva tān harir ibhān iva puṣṭim eti* (54)**

"Zoals een leeuw een olifant overmeestert en zich ermee voedt door hem op te eten, zo voedt deze uiterst krachtige *prema* zich door overwinningen te behalen over een onbeperkte hoeveelheid problemen en moeilijkheden veroorzaakt door condities in deze wereld, door andere planeten, door familieleden, door vijanden, door zijn eigen lichaam of door zaken, die met het lichaam te maken hebben, en zelfs door problemen veroorzaakt door de geliefde, die zo onoverkomelijk zijn als Berg Sumeru.

❁ ❁ ❁

Śrī Rādhikā legt uit, dat *prema* inherent vrij is van hindernissen. Heeft het zich eenmaal gemanifesteerd, kunnen zelfs

honderdduizenden obstakels het niet tegenhouden. In dergelijke *prema* is geen plaats voor de zorg voor werelds comfort, religieuze plichten, het bemachtigen van een residentie in de hemel, enzovoort. Terechtwijzingen door familieleden en mishandeling door vijanden kunnen de oren niet binnendringen en men vergeet zelfs zijn eigen lichaam te beschermen. *Prema* kent absoluut geen belemmering. Zelfs de pogingen van een geliefde om de *prema* te breken door de liefde van haar minnaar te verwaarlozen vormen voor *prema* geen obstakel. Het symptoom van *prema* wordt alsvolgt omschreven in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Sthāyī-bhāva-prakaraṇaṁ* 14.63).

sarvathā dhvaṁsa-rahitaṁ saty api dhvaṁsa-kāraṇe
yad-bhāva-bandhanaṁ yūnoḥ sa premā parikīrttitaḥ

Als de diepe emotie, die een jong paar verbindt, niet breekt ondanks vele redenen om dat wel te doen, wordt het *prema* genoemd.

Een veelvoud van moeilijkheden voeden *prema* in feite eerder dan het te belemmeren. Als een snel stromende rivier wordt geblokkeerd, loopt het water over de blokkade heen en zal met dubbele vaart verder stromen. Zo zal de aantrekkingskracht tot de geliefde toenemen in proportie tot de hindernissen, die worden overwonnen. Het gevolg is, dat de kracht van die *prema* honderdvoudig toeneemt.

De grote wijze, Bharata Muni, de oorspronkelijke *guru* van de geschriften over *rasa*, heeft dit verschijnsel alsvolgt uitgelegd (zoals geciteerd in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* 1.20).

bahu vāryate yataḥ khalu yatra pracchanna-kāmukatvaṁ ca
yā ca mitho durlabhatā sā manmathasya paramā ratiḥ

De *prema*, die sterk wordt tegengewerkt door samenleving en religie, waar de minnaar (*nāyaka*) en de minnares (*nāyikā*) hun amoureuze verlangens moeten verbergen en waar liefdevolle vereniging moeilijk is te bereiken, wordt *manmatha-sambandhita paramā prīti* genoemd, de hoogste hartstochtelijke genegenheid.

Daarom zien we, dat een veelvoud aan obstakels *prema* eerder voeden dan belemmeren.

snigdhāṅga-kāntir atha garva-dharo 'tyabhīto
viśrambhavān svapiti kiṁ gaṇayed asau tān
kaṇṭhī-ravaḥ śuna ivābhibhavan sarāgasteṣv
***eva rājatitamāṁ tamasīva dīpaḥ* (55)**

"De trotse, zelfbewuste en gratieuze leeuw ligt onbevreesd te slapen zonder te worden gestoord. Zo kan *prema*, die overloopt van genegenheid, die trots tentoonspreidt vanwege het verschijnen van *māna* en reikt tot het stadium van *praṇaya*, nooit worden verwoest. In die *prema* is de trots van bezitsdrang – 'hij is van mij; hij is alleen mijn geliefde' – stevig in het hart van de geliefde gesitueerd.

"Zoals een leeuw een hond als onbeduidend beschouwt, zo erkent *prema* geen onbeduidende, hondachtige hindernissen. Zoals de gloed van een lamp in de duisternis helderder wordt, zo krijgt de glorie van *prema* meer luister bij de confrontatie met hindernissen. Als die hindernissen zijn overwonnen, wordt *prema* stralender dan ooit. Op die manier zal het nooit afnemen.

lāmpaṭy ato nava-navaṁ viṣayaṁ prakurva-
nāsvādayann atimadoddhuratāṁ dadhānaḥ
āhlādayann amṛta-raśmir iva tri-lokīṁ
***santāpayan pralaya-sūrya ivāvabhāti* (56)**

"*Sakhī*, deze *prema* laat de geliefde door een wellustig verlangen constant op nieuwe manieren proeven. Evenals de maan geeft het de drie werelden met excessieve dronkenschap plezier en tevens brandt het als de zon op het moment van universele verwoesting.



Hier is de betekenis, dat de minnaar (*nāyaka*) een dusdanig diepe liefde voor zoveel geliefden (*nāyikās*) koestert, dat hij een hunkering naar meer en meer *nāyikās* ontwikkelt. Het proeven van al die nieuwe stemmingen brengt de *nāyaka* tot grote verrukking. Deze liefde en genegenheid maakt, dat de minnares afgescheidenheid van de minnaar ervaart, als hij naar een andere *nāyikā* loopt. De minnares droomt over het geluk van verleden en toekomstige ontmoetingen met de minnaar en raakt op die manier ondergedompeld in een oceaan van ongekend plezier. Zoals de manestralen de drie werelden koeling geven, zo creëert de *prema*, die ontstaat, wanneer de *nāyaka* en *nāyikā* elkaar ontmoeten, een plezier, dat niet in woorden kan worden beschreven. Op dat moment zien de minnaar en de minnares de drie werelden vol geluk. Maar in afgescheidenheid van elkaar geeft dergelijke *prema* meer pijn dan miljoenen bosbranden en dan lijkt het, dat alles in brand staat.

enaṁ vibhartti sakhi! kaḥ khalu gopa-rāja-
sūnuṁ vinā tri-bhuvane tad-upary-adho 'pi
premāṇam enam alam eṇa-dṛśo 'nvavinda-
***nnatraiva goṣṭha-bhuvi kāścana tāratamyāt* (57)**

"Mijn lieve *sakhī*, is er nog iemand anders in het universum, in de hogere planetaire stelsels, zoals Maharloka, en in de lagere planetaire stelsels, zoals Rasātala, die het ontvangen van deze *prema* waardig is behalve Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa? Alleen in dit land van Vraja ervaren sommige meisjes met gazellenoogjes deze *prema* naar gelang van hun individuele *bhāvas.*



Prema kan alleen worden verkregen, als men volkomen onafhankelijk en vrij is van zorgen en men de trots van zijn beroepsmatige plicht volkomen achterwege kan laten. Geen gewoon mens kan in het bezit zijn van *prema*, want een dergelijk persoon wordt altijd beheerst door tijd, baatzuchtige activiteiten, begoocheling, zintuigen, enzovoort. Het gevolg is, dat hij voor niemand op een rustige manier genegenheid kan voelen.

Alle gedaanten van Bhagavān, te beginnen met de *guṇa-avatāras* en *puruṣa-avatāras* tot Śrī Nārāyaṇa, de Meester van het spirituele universum, zijn uitermate onafhankelijk, maar ze houden zich bezig met allerlei activiteiten, zoals het scheppen van materiële universa, het bevrijden van toegewijden en het grondvesten van religie, maar ze dragen allemaal de identiteit van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Zij kunnen

eenvoudig niet van iemand houden, omdat ze niet vrij kunnen zijn van de zorg voor deze verantwoordelijkheden, zelfs niet een ogenblik, noch kunnen ze hun rijkdom opgeven. De manifestaties van Śrī Kṛṣṇa, zoals Śrī Mathurānātha en Śrī Dvārakānātha, zijn ook niet in staat om echte liefde en genegenheid op te brengen. Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa daarentegen is geen koning, maar de zoon van een koning, een prins, en daardoor is Hij volkomen zorgeloos. Als Hij op iemand verliefd wordt, vergeet Hij alles, zelfs dat Hij Bhagavān is. Hij alleen heeft het vermogen om werkelijk van iemand te houden.

Verder kan niemand een ware *premikā* zijn, die in haar hart een spoor van verlangen of een lichte overweging voor haar eigen persoonlijke geluk huisvest. Dit gevoel wordt alleen in de *gopīs* van Vraja aangetroffen, omdat ze alles hebben opgegeven, inclusief hun sociale taken en verplichtingen, de religieuze principes voorgeschreven in de Veda's, hun schaamte, geduld en lichamelijke comfort plus hun spirituele geluk – alleen om Śrī Kṛṣṇa voor Zijn plezier te dienen. Ze hebben ook hun relaties met vrienden, verwanten en familieleden opgegeven, ondanks dat ze van hen verwijten naar hun hoofd geslingerd krijgen en terecht worden gewezen. Daarom kunnen alleen de *vraja-sundarīs* Śrī Kṛṣṇa op een zuivere wijze liefhebben.

premā hi kāma iva bhāti bahiḥ kadācit
tenāmitaṁ priyatamaḥ sukham eva vindet
premeva kutracid avekṣyata eva kāmaḥ
***kṛṣṇastu taṁ paricinoti balāt kalāvān* (58)**

"Soms manifesteert *prema* zich uiterlijk als *kāma*, of bovenzinnelijke lust, waardoor de geliefde, Śrī Kṛṣṇa, ongelimiteerd geluk ervaart. En soms wordt louter wellust als *prema* uitgestald. Alleen het kroonjuweel van slimme persoonlijkheden en de woonplaats van alle kunstvormen, Śrī Kṛṣṇa, is in staat de ware aard ervan op te merken."

❀ ❀ ❀

Het verlangen om zijn eigen zintuigen te bevredigen wordt wellust of *kāma* genoemd. In *prema* is geen spoor van een verlangen naar eigen lustbevrediging aanwezig. Men doet alleen pogingen om regelingen te treffen voor de bevrediging van Śrī Kṛṣṇa. In de wereld van *prema* bevindt de liefde van de *vraja-sundarīs* zich op het hoogste niveau en wordt *adhirūḍha-mahābhāva* genoemd. *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.171-2) zegt hierover het volgende.

ataeva kāma-preme bahuta antara
kāma—andha-tamaḥ, prema—nirmala bhāskara

ataeva gopī-gaṇera nāhi kāma-gandha
kṛṣṇa-sukha lāgi mātra, kṛṣṇa se sambandha

> Er is een groot verschil tussen *kāma* en *prema*. *Kāma* is dichte duisternis en *prema* is als de zon. In de *gopīs* is niet het minste spoor van *kāma* aanwezig. Hun relatie met Śrī Kṛṣṇa is uitsluitend gebaseerd op het geven van plezier aan Hem.

Sommige handelingen, zoals omhelzen en kussen, zijn gemeengoed voor *kāma* en *prema*, dus uiterlijk lijken ze hetzelfde te zijn, maar hun ware aard is in feite het tegenovergestel-

de. Ook in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.283-4) wordt het volgende gezegd.

> *premaiva gopa-rāmāṇāṁ kāma ity agamam prathām*
> *ity uddhavādayo 'py etaṁ vañchanti bhagavat-priyāḥ*
>
> De *prema* van de *vraja-sundarīs* manifesteert zich op een manier, waarop het op *kāma* lijkt. Śrī Uddhava en andere dierbare toegewijden van Bhagavān bidden om deze *kāmarūpā-bhakti* te verkrijgen.

De *prema* van de *vraja-sundarīs*, die lijkt op *kāma*, is uiterst plezierig voor Śrī Kṛṣṇa, die van iedereen de beste is om transcendente smaken te proeven. Dit komt, omdat degene, die liefheeft er altijd naar verlangt om de geliefde gelukkig te maken. Als dit gevoel niet manifest is, kan de liefde niet blijven bestaan. Omdat de *vraja-sundarīs* geen geluk voor zichzelf verlangen, manifesteren zich golven zegen in hun lichaam, wanneer ze Śrī Kṛṣṇa plezier geven. Ze reinigen hun lichaam en decoreren zich met mooie kleding en sierraden met als enig doel om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen. In *Ādi Purāṇa* wordt gezegd,

> *nijāṅgam api yā gopyo mameti samupāsate*
> *tābhyaḥ paraṁ na me pārtha nigūḍha-prema-bhājanam*
>
> O zoon van Pṛthā, de *gopīs* decoreren hun lichaam, omdat ze het als van Mij beschouwen. Niemand vormt een groter depot van diepe *prema* dan zij.

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.191-2) wordt ook gezegd,

> *āmāra darśane kṛṣṇa pāila eta sukha*
> *ei sukhe gopīra praphulla aṅga-mukha*

gopī-śobhā dekhi' kṛṣṇera śobhā bāḍe yata
kṛṣṇa-śobhā dekhi' gopīra śobhā bāḍe tata

ataeva sei sukha kṛṣṇa-sukha poṣe
ei hetu gopī-preme nāhi kāma-doṣe

[De *gopīs* denken,] "Kṛṣṇa heeft zoveel plezier gekregen door ons te zien," en daardoor licht hun gezicht op. De schoonheid van Śrī Kṛṣṇa neemt toe, wanneer Hij de schoonheid van de *gopīs* ziet, en de schoonheid van de *gopīs* neemt toe naarmate ze de schoonheid van Kṛṣṇa zien. [...] Het geluk van de *gopīs* voedt het geluk van Kṛṣṇa, want hun *prema* is volkomen vrij van het defect van *kāma*.

Śrī Kṛṣṇa is niet blij met iemand, die met zijn *kāma* pronkt alsof het *prema* is, en Hij kan er niet door worden beheerst. Śrī Kṛṣṇa vindt ook geen geluk in *prema* verpakt in *kāma*. De *prema* van de koninginnen van Dvārakā kon Kṛṣṇa niet bekoren, omdat het was vermengd met het verlangen om hun eigen zintuigen te bevredigen. Dit wordt ook in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.61.4) uitgelegd,

smāyāvaloka-lava-darśita-bhāva-hāri
bhrū-maṇḍala-prahita-saurata-mantra-śauṇḍaiḥ
patnyas tu ṣoḍaśa-sahasram anaṅga-bāṇair
yasyendriyaṁ vimathitum karaṇair na śekuḥ

De zestienduizend koninginnen van Śrī Kṛṣṇa konden Zijn zintuigen niet verleiden zelfs niet met hun glimlachende zijdelingse blikken en het dansen van hun betoverende wenkbrauwen, die evenals de pijlen van Cupido bedreven zijn in het verzenden van amoureuze boodschappen.

kṛṣṇāntikaṁ sakhi! nayāśu nikāma-taptāṁ
māṁ ity udāharati kintu tad-ātmajena
kāmena tat-sukhaparaṁ dadhatī sva-bhāvā-
deva sva-cittamayam atra na kāminī syāt **(59)**

Śrī Rādhikā vervolgde, "*Sakhī*, als een jonge vrouw zegt, 'Ik sta in brand van het vuur van wellust; breng me alsjeblieft snel naar de man van mijn leven,' kan ze niet wellustig worden genoemd, want op dat moment is de aard van haar hart sterk verankerd in het geven van plezier aan haar geliefde. De hartstocht, die zich manifesteert om haar geliefde geluk te geven, kan niet louter wellust (*kāma*) worden genoemd; integendeel, het is zuivere liefde of *prema*.

premāmbudhir guṇa-maṇī-khanir asya śāṭhya-
cāpalya-jaihmyam akhilaṁ ramaṇīyam eva
premāṇam eva kila kāmam ivāṅganāsu
sandarśayan svam udakarśayad eva yas tāḥ **(60)**

"*Sakhī*, Śrī Vrajendra-nandana is zowel een oceaan van *prema* als een mijn vol kwaliteiten als juwelen. Zijn bedriegelijkheid, lichtzinnigheid, oneerlijkheid en andere dergelijke eigenschappen zijn zeer verleidelijk. Hij verzint manieren om de liefde van de vrouwen voor Hem te vergroten door Zijn *prema* – die lijkt op wellust – voor hen neer te zetten."



De gedaante van Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa bestaat uit zuiver lieflijkheid. Zijn gevoel van lieflijkheid, dat het hart

steelt, is zelfs aanwezig, wanneer rijkdom (*aiśvarya*) in Zijn spel van de moord op demonen manifest is. Daarom zijn de gevoelens van lichtzinnigheid, oneerlijkheid enzovoort van Kṛṣṇa honingzoet. De gedaante van Śrī Govinda is vol *rasa* en de bewegingen van Zijn lichaam veroorzaken het verschijnen van golven zegen. Hij vergroot de liefde van Zijn dierbare *gopīs* met Zijn oneerlijkheid, lichtzinnigheid en andere eigenschappen. Als Śrī Kṛṣṇa geen eigenschappen zoals oneerlijkheid zou vertonen, zou de liefde van de *gopīs* de golven van *vyabhicārī-bhāvas* en andere transcendente gevoelens van extase evenals de stadia van *khaṇḍita* enzovoort niet manifesteren. En dan zou de omvang van hun liefde niet aan de wereld worden geopenbaard. Śrī Kṛṣṇa toont Zijn hunkering om Zijn *gopī* geliefde te zien en geeft daarmee oneindige zegen aan hun hart. Wanneer ze Hem blij willen maken door alles, dat ze hebben, aan Hem te geven, toont Śrī Kṛṣṇa Zijn gretigheid om van dat offer op alle manieren te genieten. Śrī Govinda is de personificatie van onvermengde goedheid en er worden in Hem spontaan verlangens geboren om de liefde van Zijn toegewijden uit te wisselen. Anders zou de liefde niet kunnen toenemen.

kā vāṅganāḥ śata-sahasram amuṣya kāma-
paryāptaye mada-kalāḥ prabhavantu yat tāḥ
premā tad atra ramaṇīṣv anupādhir eva
***premaika-vaśyatamatā ca mayānvabhāvi* (61)**

Zijn honderdduizenden prachtige meisjes, die dronken zijn van jeugdige wellust, met al hun pogingen in staat om het verlangen van Śrī Kṛṣṇa naar een amoureus samenzijn te bevre-

digen? Śrī Kṛṣṇa is zelfvoldaan (*ātmārāma*) en vrij van materiële verlangens (*āptakāma*), dus niemand kan Hem met haar wellust verleiden. Hij wordt alleen beheerst door zuivere *prema*. Daarom zegt Śrīmatī Rādhikā, "*Sakhī*, blijf in Śrī Vṛndāvana. Ervaar Zelf hoe de *prema* van de *vraja-ramaṇīs* voor Kṛṣṇa vrij is van ieder verlangen naar persoonlijk geluk en hoe Kṛṣṇa alleen door die *prema* wordt beheerst.

tatrāpi mayy atitarām anurajyatīti
loka-pratītir api na hy anṛtā kadāpi
yat prema merum iva me manute parāsāṁ
***no sarṣapais tri-caturair api tulyam eṣaḥ* (62)**

"Hoewel de *prema* van al die prachtige jonge meisjes van Vraja ongeconditioneerd is, weet iedereen, dat Kṛṣṇa veel sterker door Mij wordt aangetrokken dan tot alle anderen. Dit is eenvoudig het geval, omdat Kṛṣṇa Mijn *prema* ervaart als de oneindige Berg Sumeru en de *prema* van andere meisjes als een paar mosterdzaadjes.

Zuivere en ware *prema* wordt alleen in Vraja aangetroffen, nergens anders. Soms is de *prema* van de koninginnen van Dvārakā vermengd met *kāma*, maar de *prema* van de *vraja-sundarīs* is altijd vrij van bijbedoelingen en persoonlijk verlangen. Om die reden bereikt alleen de *prema* van de *vraja-sundarīs* het niveau van *mahābhāva*. Dit wordt beschreven in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Sthāyī-bhāva-prakaraṇam*, 14.156),

mukunda-mahiṣī-vṛndair apy asāv atidurlabhaḥ
vraja-devy eka-saṁvedyo mahābhāvākhyayocyate

Modanākhya-mahābhāva is alleen mogelijk voor de *gopīs* in de groep van Śrīmatī Rādhikā, zoals Śrī Lalitā. Voor andere *gopīs* is het niet mogelijk. Dit wordt uiteengezet in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Sthāyī-bhāva-prakaraṇam*, 14.176), *rādhikā-yūtha evāsau modano na tu sarvataḥ*.

Mādanākhya-mahābhāva is echter alleen in Śrī Rādhikā aanwezig. Het verschijnt niet in anderen. Het volgende wordt gezegd in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Sthāyī-bhāva-prakaraṇam*, 14.219),

sarva-bhāvodgamollāsī mādano 'yaṁ parāt paraḥ
rājate hlādinī-sāro rādhāyām eva yaḥ sadā

Derhalve kan men door na te denken over de ware aard van *prema* tot de conclusie komen, dat de *prema* van Śrī Rādhikā de hoogste is.

premānurūpamayi rajyati yat parāsu
rāgānurūpam iha dīvyati nāparādhyet
daivād vyatikramam upaiti kadācid asmāt
***nāsau sukhī bhavati tena ca māṁ dunoti* (63)**

"O vriendin, Śrī Kṛṣṇa wordt tot andere *nāyikās* aangetrokken en kan met hen spelen in de mate, waarin hun *prema* voor Hem zich uitstrekt. Dit is geen gebrek van Kṛṣṇa. Indien dit principe ooit door een *gopī* zou worden overschreden, zou Kṛṣṇa niet bevredigd zijn en zou Ik ook verdrietig zijn.

Śrī Kṛṣṇa zou niet gelukkig zijn, als Hij een *gopī* meer genegenheid zou tonen of meer met haar zou spelen dan haar genegenheid voor Hem zou garanderen, want een dergelijke geliefde (*nāyikā*) zou niet in staat zijn om aan Zijn verwachtingen te voldoen. Op die manier zou Hij ongelukkig worden. En als Hij Zich bedroefd voelt, voelt Śrīmatī Rādhikā zich ook bedroefd.

saṅketa-gām api vidhāya mad-eka-tāno
māṁ nājagāma yad ihābhavad antarāyaḥ
ruddhaḥ kayācid anurodha-vaśāt sa reme
***mad-duḥkha-cintana-davārddita eva rātrim* (64)**

"Als Kṛṣṇa aangeeft, dat Ik Hem moet zien, ga Ik naar Onze aangewezen ontmoetingsplaats. Maar als Hij daar niet naartoe komt, is dat vanwege een of ander obstakel. Hoewel Hij totaal met Mij is ingenomen, kan Hij desondanks met een ander mooi meisje spelen, omdat Hij aan haar verzoek zal voldoen. Maar Hij ontleent er geen plezier aan, want de bosbrand van de herinnering aan het lijden, dat Ik de hele nacht doormaak, geeft Hem verdriet.

Het lijden, dat Śrīmatī Rādhikā in afzondering van Śrī Kṛṣṇa ervaart, verdrinkt het hele universum in een oceaan van verdriet. Als Śrī Kṛṣṇa rechtstreeks door een andere *nāyikā* wordt omhelst, denkt Hij aan het verdriet van Śrī Rādhikā in afgescheidenheid van Hem en valt flauw. Dit wordt beschreven in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (*Sthāyī-bhāva-prakaraṇam*,

14.181), *atrānubhāvā govinde kāntāśliṣṭe 'pi mūrcchanā*. Dat is de reden, waarom Śrī Rādhikā zegt, "Als Śrī Kṛṣṇa naar andere *nāyikās* gaat, heeft Hij geen rust, want Hij denkt aan Mijn verdriet."

tenaiva me hṛdi mahā-davathur babhūva
mad-veśa-bhūṣaṇa-vilāsa-paricchadādi
tan-moda-kṛd viphalatām agamat kim adye-
***tyākranditaṁ yad api tarhi tad anvabhūs tvam* (65)**

"*Sakhī*, als Hij met andere jonge meisjes van Vraja aan het spelen is, denkt Hij aan het lijden, dat Ik doormaak, en door Zijn ongemak raakt Mijn hoofd van streek. Als dat gebeurt, klaag Ik, 'Alles – Mijn kleding, Mijn sierraden, Mijn behaagzucht en Mijn prachtige verschijning – is allemaal zinloos. Alas alas, het kan Kṛṣṇa geen plezier doen.'

"Jij hebt Me op een dergelijk moment horen huilen.

prātas tam atyanunayan tam atarjayaṁ bho-
statraiva gaccha sukham āpnuhi tat punaś ca
roṣaḥ sa tat-sukha-paraḥ priyatottha eve-
***tyālocaya vraja-bhuvo 'py anurāga-caryām* (66)**

"Toen Kṛṣṇa de volgende ochtend naar Me toekwam en Me smeekte Hem te vergeven, was Ik woedend en strafte Hem door te zeggen, 'Ga terug naar die geliefde maîtresse van Jou en ga nog even door met plezier maken!' Die woede was eigenlijk bedoeld voor Zijn geluk. Ik vroeg Me af, waarom Hij naar een plek zou gaan, waar Hij geen plezier vindt. Mijn woede bestond alleen uit *prema*, die helemaal en alleen be-

staat uit de poging om Kṛṣṇa plezier te geven. Denk na over de liefdesaffaires in Śrī Vṛndāvana in het licht van deze overweging. Deze affaires zijn bovenzinnelijk en uitermate verbazingwekkend.

adyotayaṁ muhur ahaṁ nija-kāmam eva
kiṁ māṁ vihāya ramayasy aparāṁ śaṭheti
vācā sa cāpi rati-cihna-juṣā sva-mūrttyā
***vyajyaiva kāmam atha mantum urī cakāra* (67)**

"'Jij vagebond, waarom heb Je Me verlaten om met andere vrouwen op stap te gaan?' Met dergelijke taal heb Ik herhaaldelijk Mijn eigen verlangen om plezier te maken tot uitdrukking gebracht. Zijn beluste bezigheden waren overduidelijk zichtbaar door de liefdestekenen op Zijn transcendente lichaam, dus Hij moest Zijn fout toegeven.

premā dvayo rasikayor ayi dīpa eva
hṛd-veśma bhāsayati niścala eva bhāti
dvārād ayaṁ vadanatas tu bahiṣkṛtaś cet
***nirvāti śīghram athavā laghutām upaiti* (68)**

"O mijn vriendin, *prema* lijkt op een lamp. Het hart van de *rasika nāyaka* en *nāyikā* lijkt op een kamer en de mond lijkt op een deur. Zolang de lamp van *prema* alleen de kamer verlicht, blijft hij doorbranden, maar als het licht door de deur naar buiten valt, wordt de lamp snel zwakker en kan zelfs uitdoven.

Prema kan niet sterk blijven, als deze tot uitdrukking wordt gebracht met, "Ik houd zoveel van jou," integendeel, het zal afnemen.

antaḥ-sthitasya khalu tasya ruci-cchaṭākṣi-
vātāyanād adhara-gaṇḍa-lalāṭa-vakṣaḥ
cāru pradīpya tad-abhijña-janaṁ sva-bhāso
***vjñāpayed api vilakṣaṇatām upetāḥ* (69)**

"De schittering van de lamp van *prema* in het paviljoen van het hart van de minnaar en de minnares schijnt naar buiten door het raster van hun ogen als vensters. Het verlicht hun lippen, wangen, voorhoofd en borst op een uiterst wonderbaarlijke wijze en onthult zijn unieke en onuitsprekelijke schoonheid aan iemand met ervaring in de aard van *prema*.

❀ ❀ ❀

Het is ongepast om *prema* onder woorden te brengen, want woorden doen de intensiteit ervan afnemen. Maar zelfs als men zijn *prema* niet in woorden tot uitdrukking brengt, kan het niet verborgen worden gehouden op het moment, dat men het object van zijn *prema* confronteert. Als *prema* in het hart verschijnt, bloeien de ogen, wangen, lippen en het voorhoofd op en ontstaat er een ongekend stralend gevoel.

kāntena kintu bahu-vallabhatā juṣā syāt
niṣkrāmito 'pi sa muhur na hi yāti śāntim
mithyaika-bhāṣaṇa-paṭutvam ayī prathāsya
***kāmaṁ diśed yavanikeva pidhāya taṁ drāk* (70)**

"De volgende woorden komen dan echter uit de mond van Kṛṣṇa, de minnaar van zoveel jonge meisjes, 'Mijn lieveling, Ik houd zoveel van jou. Jij alleen bent Mijn hele leven'. Op deze manier drukt Hij constant Zijn liefde uit en toch neemt Zijn liefde niet af. Dit komt, omdat het Kṛṣṇa's gewoonte is om op een slimme manier te bedriegen. Deze gewoonte versluiert als een gordijn onmiddellijk Zijn *prema* en laat het aanzien als begeerte. Met andere woorden, al Zijn uitlatingen, die als onecht dienen te worden opgevat, dekken in feite Zijn *prema* af om het louter als wellust te laten voorkomen.

tvayy eva me priyatame 'nupamo 'nurāgaḥ
svapne 'pi vastum aparā kim u hṛdya-pīṣṭe
itthaṁ harir vadati mānavatīḥ sadānyā
***māṁ khaṇḍitān tu rati-cihna-bhṛd eva vakti* (71)**

"Wanneer een van Kṛṣṇa's minnaressen begint te mokken, zegt Hij tegen haar, 'O Mijn geliefde, Ik houd alleen van jou. Hoe zou een ander jong meisje een plek in Mijn hart kunnen bemachtigen?' En als Ik jaloers (*khaṇḍitā*) word bij het zien van de tekens, die een andere *nāyikā* op Zijn lichaam heeft gezet, kalmeert Hij Mij met overeenkomstige uitspraken.

mad-vaktra-netra-suṣamā sama-ādhurīka-
saundaryya-varṇana-balad-vijihīrṣa eva
prāṇās tvam eva hi mameti vadan vyanakti
***na prema tat sad api kintv iha kāmam eva* (72)**

"In die situatie verheerlijkt Kṛṣṇa de schoonheid, ongeëvenaarde gratie en zoetheid van Mijn gezicht en ogen, en in Zijn

intense gretigheid om met Mij te spelen gebruikt Hij woorden zoals, 'Alleen Jij bent Mijn leven.' Met dergelijk gepraat bedekt Hij Zijn *prema* voor Mij en in plaats daarvan toont Hij wellust.

santapyate yadi punar virahāgni-puñjai-
rutkaṇṭhayā culukitaḥ sva-gabhīrimābdhiḥ
prema vyanakti dayitāpi girā yathaiva
***yat te sujāta-caraṇāmburuheti padye* (73)**

"O *sakhī*, ondanks dit alles zal een geliefde *gopī*, die in brand staat door het vuur van afgescheidenheid van Kṛṣṇa, haar *prema* door middel van woorden tot uitdrukking brengen, zodra haar gretigheid de oceaan van haar ernst heeft verdampt tot een handvol water.

❀ ❀ ❀

Bewijs hiervan wordt aangetroffen in verzen, zoals het volgende.

yat te sujāta-caraṇāmbaruhaṁ staneṣu
bhītāḥ śanaiḥ priya dadhīmahi karkaśeṣu
tenāṭavīm aṭasi tad vyathate na kiṁ svit
kūrpādibhir bhramati dhīr bhavad āyuṣāṁ naḥ

Śrīmad-Bhāgavatam (10.31.19)

Dierbare beminde, we zijn bang om Jouw zeer zachte lotusvoeten pijn te geven en daarom zetten we ze zachtjes op onze harde borsten. Hebben Jouw zachte voeten niet te lijden, wanneer Je op scherpe stenen en kiezels stapt op Jouw zwerftochten

door het bos? Ons hoofd tolt rond uit bezorgdheid voor Jou, onze eigen ziel.

tasmin mahā-virasatātitam asya pāre
na prāṇa-vāyur api sañcarituṁ śaśāka
prema-pradīpa-vara ety ati-dīptim eva
***sneho nu yat pracuratāṁ ciram ācikāya* (74)**

"Ofschoon de stroom levensadem wordt onderbroken, wanneer men zich in het duistere lijden aan afgescheidenheid bevindt, straalt de lamp van diepgaande *prema* ver en helder op de olie van uitbundige genegenheid.



De levensadem van de *vraja-sundarīs* kan niet in hun lichaam blijven, wanneer ze lijden aan afgescheidenheid van Śrī Kṛṣṇa. Tegelijkertijd verdwijnt de levensadem niet, omdat hun immense genegenheid maakt, dat hun *prema* toeneemt.

rāse mayaiva vijahāra vihāya sarvā-
statrāpi māṁ yad amūcat śṛṇu tasya tattvam
premāmbudher vraja-purandara-nandanasya
***māṁ eva mantur adhikāṁ na kadāpi mantuḥ* (75)**

"Tijdens de *rasa*-dans heeft Kṛṣṇa het gezelschap van alle andere *gopīs* opgegeven en heeft met Mij alleen gespeeld, maar daarna heeft Hij Mij ook achtergelaten en Ik zal Jou zeggen waarom. Er is geen fout te vinden in Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa, de oceaan van *prema*. Hij aanvaardt Mij alleen als Zijn grootste geliefde.

adhyāsya mām atula-saubhaga-divya-ratna-
siṁhāsanaṁ bahu-vilāsa-bharair vibhūṣya
gacchan vanād vanam arīramad eva kāntā-
***manyāṁ punaḥ smṛti-pathe 'pi ninaya nāyam* (76)**

"De basis van deze uitspraak is, dat Kṛṣṇa Me op een goddelijke, met juwelen bezette troon van ongeëvenaard geluk heeft geplaatst, Me heeft gedecoreerd met ornamenten van divers speels vermaak en Zich met Mij heeft geamuseerd, toen We van het ene bos naar het andere zwierven. Op dat moment heeft Hij niet aan Zijn andere geliefden gedacht.

kiñcin mayaiva manasaiva vicāritaṁ ta-
rhyetaṁ mahotsava-sudhāmbudhim aty-apāram
naivānvabhūn mama sakhī-tatir āvayoḥ sā
***viśleṣa-saṅgara-dhutā kva nu kiṁ karoti* (77)**

"Toen dacht Ik, 'Alas, Mijn *sakhīs* kunnen deze uitgestrekte, onpeilbare oceaan van extatische nectar niet ervaren. Ze branden in de koorts van afgescheidenheid van Mij en Ik weet niet, waar ze rondzwerven op zoek naar Mij.

atrāsvahe yadi punaḥ katicit kṣaṇās tā
ālyo milanti rabhasād abhito bhramantyaḥ
ity abhyadhāṁ priyatamātha na pāraye 'haṁ
***gantuṁ muhūrttam iha viśramaṇaṁ bhajeva* (78)**

"Mijn *sakhīs* lopen hier en daar rond en als We hier een ogenblik gaan zitten, kunnen ze deze plek snel vinden en Ons

zien.' Toen Ik dit dacht, zei Ik, 'O Mijn lieveling, Ik kan niet verder lopen. Laten We hier even uitrusten.'

tan me manogatam idaṁ sahasaiva sādhu
sarvaṁ viveda sa vidagdha-śiromaṇitvāt
cāturya-sampad-atulo rasikāgra-gaṇyaḥ
***kiñcit sapady atha hṛdaiva parām amarśa* (79)**

"Kṛṣṇa voelde Mijn gedachten op dat moment aan, want Hij is *vidagdha-śiromaṇi*, het kroonjuweel van intelligente persoonlijkheden. Omdat Hij zeer doortrapt is en ongeëvenaard in Zijn vermogen om goddelijke smaken te proeven, dacht Hij bij Zichzelf,

etāṁ nayann upavane yadi baṁbhramīmi
sambhāvitāly atirujā puru-viddha-cittām
kiṁ syāt sukhaṁ yadi dadhe sthitim atra gopyaḥ
***sarvā mileyur api tāḥ kuṭila-bhruvo mām* (80)**

enāṁ punaś ciram anekam upālabheran
bhaṅgaś ca sāmpratika-keli-rasasya bhāvī
sampatsyate 'dya na hi rāsa-vinoda-nṛtyaṁ
***tāsu krudhā nija-nijaṁ sadanaṁ gatāsu* (81)**

"'Als Śrī Rādhikā en Ik in Ons eentje door de loofhutten slenteren, is Ze niet in het minst gelukkig. Integendeel, Haar hart zit vol pijn, omdat Ze Zich gewaar is van het mogelijke verdriet van de *sakhīs*. Zolang Ze die pijn in Haar hart draagt, hebben We geen plezier in Onze vereniging. Als Ik hier echter even ga zitten, worden de *sakhīs* jaloers op het feit, dat We

samen zijn. Ze kijken Me dan met een scheef gezicht aan en beschimpen Śrī Rādhikā, waarmee ze de liefdesuitwisseling tussen Ons verstoren. Dan gaan ze allemaal in een boze bui naar huis en kunnen Wij vannacht niet in de *rasa*-dans in verrukking te gaan.'

yat prārthitaṁ sva-kutukena purānayaiva
śaknoṣi kiṁ nu kulajārbuda-lakṣa-koṭīḥ
ālińgituṁ priyatama! kṣaṇam ekaṁ anvi-
***tyāste didṛkṣitam idaṁ mama pūrayeti* (82)**

tasmād imām api jahat-pala-mātram eva
nirdūṣaṇāṁ vinayinīṁ prathamaṁ vidhāya
mantuṁ sva-mūrddhny akhilam eva dadhāmy ṛṇī syāṁ
***tāḥ snehayāni nikhilā api sarvathā syām* (83)**

"O *sakhī*, toen dacht Kṛṣṇa verder. 'Eerder heeft Śrī Rādhikā Me dit verzoek gedaan, "O liefste, Ik wil zien hoe Jij ontelbaar veel eerzame *gopīs* op hetzelfde moment omhelst. Wil je Mijn nieuwsgierigheid bevredigen?" Als de *rasa*-dans met de *gopīs* niet plaatsvindt, kan de wens van Rādhikā niet worden vervuld. Welnu, als Ik Rādhikā een ogenblik alleen laat, zal dat Haar trots over Haar grote geluk wegnemen. Ik zal Haar in de ogen van die andere *gopīs* nederig en vrij van blaam laten zijn. Ik zal alle blaam op Me nemen. Ik zal die andere jongedames van Vraja laten zien, dat het helemaal Mijn schuld is en niet van Rādhikā. Maar als Ik Rādhikā achterlaat, kan Ik Haar niet van dienst zijn en Haar genegenheid voor Mij niet uitwisselen. Als gevolg daarvan zal Ik aan Haar verschuldigd zijn en alle *gopīs* zullen aan Haar toegenegen zijn.

vaiśleṣika-jvaram apāram atulyam asyāḥ
sandarśya vismaya-mahābdhiṣu majjitānām
sva-prema-garvam api nirdhunavāny athainā-
***ntābhir mahādhikatamām anubhāvayāmi* (84)**

"'Ik zal de andere *vraja-sundarīs* in een oceaan van verbijstering storten door de grenzeloze en onvergelijkbare zielsangst te openbaren, die Rādhikā ervaart, wanneer Ze van Mij is gescheiden. Dan zullen ze de diepte van Haar *prema* voor Mij begrijpen en dat zal de trots verdrijven, die in hun hart verscheen, toen ze dachten, dat Ik van hen meer hield dan van iemand anders. Daarna zullen alle *gopīs* er vast op vertrouwen en aannemen, dat Śrī Rādhikā supreem en onvergelijkbaar is.

sambhoga eṣa sakalādhika eva vipra-
lambho 'pi sarva-śata-koṭi-guṇādhiko 'stu
tābhyāṁ śuciḥ parama-puṣṭim upaiti cāsyā-
***ntā hrepayatv alam imāṁ tu gurū-karotu* (85)**

"'Alle andere prachtige jonge vrouwen zullen begrijpen, dat evenals de manier, waarop de smaak van vereniging (*sambhoga-rasa*) zijn absolute hoogtepunt in Śrī Radhika bereikt, ook Haar gevoel van afgescheidenheid van Mij onvergelijkbaar groter is dan die van andere *gopīs*. Alleen in Rādhikā wordt door vereniging met Mij en scheiding van Mij de transcendente smaak van amoureuze liefde (*śṛṇgāra-rasa*) tot het hoogste punt gevoed. Daardoor zullen de andere *vraja-sundarīs* zich gaan schamen en dan zullen ze Rādhikā duidelijk als hun *guru* erkennen.'

kāmī harir bhavati no yad asau vihāya
premādhikā api raho ramate tu tasyām
itthaṁ vadantya iha samprati yā ruṣāsyāḥ
***ālīs tudanti bahu nāv api dūṣayanti* (86)**

tā eva koṭi-guṇitā virahe tv amuṣyāḥ
premāgni-bāḍava-śikhāḥ paricāyayāmi
yābhir balād upagatād avalihyamānāḥ
***sva-prema-dīpa-dahanāyitam eva vidyuḥ* (87)**

"O vriendin, Kṛṣṇa had nog een ander idee in Zijn hart, 'De boze *gopīs* noemen Mij wellustig, omdat Ik hen achterliet en stiekem met Rādhikā speelde. Ze denken, dat zij liefdevoller zijn tegen Mij dan Śrī Rādhikā en hiervan worden Lalitā en de andere *gopīs* in Rādhikā's groep bedroefd. De boze *gopīs* beschuldigen zowel Rādhikā als Mij van vele fouten. Ik zal hen laten zien, hoe de vlammen van Rādhikā's *prema* een miljoen keer toenemen, wanneer Ze van Mij is gescheiden. Als die *gopīs* in de buurt van Rādhikā komen, terwijl Zij die afgescheidenheid ervaart, worden ze door die vlammen verzengd. Op die manier kunnen ze inzien, dat hun eigen *prema* gloeit als een onbeduidend lampje in vergelijking met die van Haar.

evañca setsyati mad-īpsitam aikyam āsāṁ
rāsākhya-nāṭyam anumaṇḍalatāṁ gatānām
madhye mayā saha rucā tu virājamānā-
***menāṁ vilokya na bhaved api kācid īrṣā* (88)**

"'Als de andere *vraja-ramaṇīs* Rādhā in afzondering van Mij zien huilen, krijgen ze sympathie voor Haar. Dan komen ze

allemaal bij elkaar om naar Mij te zoeken en dat is precies, wat Ik wil. Op het moment van de *rasa*-dans zullen ze tenslotte allemaal een rondedans doen en zijn ze niet meer jaloers, wanneer ze Rādhikā aan Mijn zijde stralend in het midden van de kring zien schitteren.

kaṣṭaṁ kadāpi sukha-sampad udarkam eva
mitrāya mitram api yacchati tad-dhitaiṣi
tīvrāñjanair yad api mūrcchayati sva-dṛṣṭi-
***māyaty ati-dyuti-matīṁ kurute janas tām* (89)**

"'Mensen maken hun ogen helder en mooi door er oogzwart op aan te brengen, ook al kan dat oogzwart enig ongemak veroorzaken. Op dezelfde manier kunnen weldoeners bij hun vrienden tijdelijke problemen veroorzaken, die uiteindelijk zullen resulteren in rijkdom en geluk voor hun vrienden. Ook al zal Ik Rādhā pijn geven door Haar enige tijd te verlaten, zal Ze de hoogste zegen ervaren, wanneer We elkaar terugzien.'

ity ātta-yuktir urasā sarasaṁ vahan māṁ
gatvā padāni katicin mṛdula-pradeśe
atrāsyatāṁ kṣaṇam apīti nidhāya tatrai-
***vāste sma me nayana-gocaratāṁ jahat saḥ* (90)**

"O *devī*, toen Mijn lieveling op deze manier bij Zichzelf te rade ging, tilde Hij Me teder op en droeg Me een paar stappen verder. Toen zette Hij Me neer op een zachte plek en zei, 'Mijn liefste, blijf hier even zitten alsjeblieft.' Op dat moment verdween Hij.

dṛṣṭvā mamātivikalatvam apāsta-dhairyyo
dātuṁ sva-darśanam iyeṣa yadā tadaiva
gopyaḥ sakhī-vitatayaś ca sametya tā mat-
***sandhukṣaṇe samayatanta nitānta-taptāḥ* (91)**

"*Sakhī*, Mijn geliefde Śrī Kṛṣṇa raakte verontrust, toen Hij Mijn verdriet in afzondering van Hem observeerde en wilde weer naar Me toekomen. Maar juist op dat moment kwamen Mijn *sakhīs* en de andere *gopīs* aanlopen. Ze maakten zich grote zorgen, toen ze Me zagen lijden en probeerden Me te troosten.

yac cāvadhīt punar ariṣṭa-bakāgha-vatsān
viśva-druhaḥ kapaṭinīm api pūtanāṁ tām
doṣo na cāyam api tūccataraiva viṣṇuśaktir
***harāv ajani sādhu-janāvanīyam* (92)**

"Kṛṣṇa deed niets verkeerd, toen Hij de stierdemoon Ariṣṭāsura, de kraanvogeldemoon Bakāsura, de slangdemoon Aghāsura, de kalfdemoon Vatsāsura en de bedriegelijke *rākṣasī*, Putanā, ombracht. Het goddelijke vermogen van Śrī Visnu, de beschermheer van de deugdzame mensen, brengt demonen om en dat vermogen bevindt zich in Kṛṣṇa.

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.8, 13) staat het volgende,

svayaṁ bhagavānera karma nahe bhāra-haraṇa
sthiti-kartā viṣṇu karena jagat-pālana

ataeva viṣṇu takhana kṛṣṇera śarīre
viṣṇu-dvāre kṛṣṇa kare asura-saṁhāre

Het is niet de taak van Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa om de last van het universum weg te nemen; integendeel, dit is het werk van de instandhouder, Śrī Viṣṇu. [...] Tijdens het spel van Śrī Kṛṣṇa op Aarde was Śrī Viṣṇu in het lichaam van Kṛṣṇa aanwezig en die heeft in werkelijkheid de demonen gedood.

nārāyaṇena sadṛśas tanayas tavāya-
mity āha yad vraja-purandaram eva gargaḥ
tat-sākṣi-bhūtam iha daitya-vadhādi-karma
***lokottaraṁ samudagād giridhāraṇādi* (93)**

"Tijdens de naamceremonie van Śrī Kṛṣṇa zei de wijze, Gargācārya, tegen Vraja-rāja Śrī Nanda, 'O Koning van Vraja, jouw zoon lijkt precies op Nārāyaṇa.'

Het doden van demonen, het optillen van Govardhana Heuvel en alle andere goddelijke prestaties, die Kṛṣṇa tot stand heeft gebracht, bewijzen de woorden van de grote heilige.

kiñca sphuraty ayi yathā mama cetasīdaṁ
tenāpi nāpi kathitaṁ muni-puṅgavena
nārāyaṇo 'py agha-bhido na hi sāmyam asya
***rūpair guṇair madhurimādibhir etum īṣṭe* (94)**

"O *devī*, op de naamceremonie van Kṛṣṇa heeft Gargamuni, de beste der wijzen, niet gezegd, dat de gedaante, eigenschappen, lieflijkheid en andere eigenschappen van Śrī Nārāyaṇa

die van Kṛṣṇa, de vijand van Agha, nooit zullen kunnen evenaren. Maar in Mijn hoofd ziet het er van nature wel zo uit."

❀ ❀ ❀

In *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.59) staat het volgende.

> *siddhāntatas tv abhede 'pi śrīśa-kṛṣṇa-svarūpayoḥ*
> *rasenotkṛṣyate kṛṣṇa-rūpam eṣā rasa-sthitiḥ*

Gezien vanuit het perspectief van *siddhānta* is Śrī Nārāyaṇa, de Heer van Śrī Lakṣmī, niet-verschillend van Śrī Kṛṣṇa. Gezien vanuit het perspectief van *rasa* echter is de gedaante van Śrī Kṛṣṇa *sākṣāt manmatha-manmatha*, Hij die zelfs het hoofd op hol brengt van Cupido, die zelf gewone mensen verbijstert. Dit wordt bereikt door vier unieke eigenschappen van Kṛṣṇa: *līlā-mādhuri*, *prema-mādhuri*, *veṇu-mādhuri* en *rūpa-mādhuri*.[4]

> ***ākarṇya karṇa-ramaṇīyatamāḥ priyāyā***
> ***vāco hariḥ sa-rabhasaṁ punar abhyadhatta***
> ***premokta eva khalu lakṣita-lakṣaṇo yaḥ***
> ***so 'yaṁ tvad-āśrayaka eva mayādhyavodhi* (95)**

De woorden van de geliefde van Śrī Kṛṣṇa, Śrī Rādhikā, waren zegenrijke nectar voor Zijn oren en bezorgden Hem groot

[4] (1) *līlā-mādhuri* – Śrī Kṛṣṇa is de uitvoerder van verbazingwekkende variëteiten spel en vermaak, waarvan *rasa-līlā* de meest boeiende is; (2) *prema-mādhuri* – Hij wordt omringd door toegewijden, die over onvergelijkbare *mādhurya-prema* beschikken, welke zich tot het stadium van *mahābhāva* ontwikkelt; (3) *veṇu-mādhuri* – de zoete, zachte klanken van Zijn fluit trekt iedereen in de drie werelden aan; en (4) *rūpa-mādhuri* – Zijn buitengewone schoonheid verbijstert alle mobiele en immobiele wezens.

plezier. Nog steeds verkleed als een hemels meisje zei Hij met grote nieuwsgierigheid, "Rādhā, nu kan Ik begrijpen, dat alleen Jij de toevlucht bent voor de symptomen van de *prema*, die Je uiteen hebt gezet.

doṣā api priyatamasya guṇā yataḥ syu-
stad-datta-kaṣṭa-śatam apy amṛtāyate yat
tad-duḥkha-leśa-kaṇikāpi yato na sahyā
***tyaktvātma-deham api yaṁ na vihātum īṣṭe* (96)**

yo 'santam apy anupamaṁ mahimānam uccaiḥ
pratyāyayaty anupadaṁ sahasā priyasya
premā sa eva tam imaṁ dadhatī tvam eva
***rādhe śrutā khalu mayaiva tathaiva dṛṣṭā* (97)**

"Mijn lieve *sakhī*, Je hebt Me de volgende karakteristieken van *prema* uitgelegd: zelfs de fouten van de geliefde kunnen als goede kwaliteiten worden waargenomen; de vele problemen, die de geliefde veroorzaakt, kunnen het aanzien van nectar hebben; iemand met *prema* kan niet de minste moeilijkheid, die de geliefde ervaart, verdragen; iemand met *prema* kan het lichaam niet opgeven, ook al zou hij het willen en bij iedere stap wordt een ongekende glorie in de geliefde waargenomen, zelfs als er niets is. Rādhā, deze *prema* is alleen in Jou aanwezig. Ik heb dit eerder gehoord in de bijeenkomst in Haimavatī en vandaag ben Ik er rechtstreeks getuige van geweest.

premī harir na hi bhaved iti satyam eva
tac-ceṣṭitair anumime tam ime vadanti

prāṇā mama tvad-anutāpa-davāgni-dagdhāḥ
***sakhyas tavātra nikhilā api yat pramāṇam* (98)**

"Maar *sakhī*, Ik zeg Je zonder twijfel, dat Kṛṣṇa geen *prema* heeft. Neem dit alsjeblieft als waar aan. Ik ben tot deze slotsom gekomen, nadat Ik Zijn gedrag heb geobserveerd. Het bewijs ervan wordt geleverd door Jouw *sakhīs* en door de vlammen van Jouw intense verdriet, die Mijn levensadem hebben verschroeid.

yac ca tvayoktam idam eva manogataṁ mat-
preṣṭhasya tat tu vayam atra kathaṁ pratīmaḥ
no tan-mukhāt tvam aśṛṇor na ca tasya sakhyu-
***stau vā januṣya bhavatāṁ kva nu satya-vācau* (99)**

"Je hebt Me de redenen verteld, waarom Hij Jou verliet tijdens de *rasa*, maar hoe kan Ik geloven wat Je zegt? Je hebt dit niet uit Zijn mond gehoord en ook niet van Zijn vrienden. En zelfs al heb Je het van hen vernomen, wat dan nog? Heeft ooit iemand van hen in zijn leven een waar woord gesproken?"

yarhy eva yad yad ayi mat-priya-cetasi syāt
tarhy eva tat tad akhilaṁ sahasaiva vedmi
rādhe viduṣyasi kim acyuta-yoga-śāstraṁ
***śaknoṣi yena para-kāya-manaḥ praveṣṭum* (100)**

Śrī Rādhikā zei toen, "*Sakhī*, Ik ben Me gewaar van ieder gevoel in het hart van Mijn geliefde Kṛṣṇa, zodra het in Zijn hart verschijnt."

Hierop antwoordde het hemelse meisje, "Rādhā, heb Je de geschriften bestudeerd, die de methode uiteenzetten, waar-

mee men Acyuta kan ontmoeten – de geschriften over *acyuta-yoga*, die beschrijven, hoe Je lichaam en geest van Śrī Kṛṣṇa kunt binnengaan?"

devījano 'sya viratācyuta-yoga-siddhi-
vyagras tathā katham aho vata mānuṣī syām
yat pṛcchasīdam ayi vaktum aśeṣam īśe
***ced viśvasiṣy aparathā tu kathā vṛthaiva* (101)**

Śrī Rādhā antwoordde, "Jij bent een hemelse maagd, dus Jij bent altijd gretig naar het cultiveren van perfectie in *acyuta-yoga*. Ik ben gewoon een mens; hoe kan Ik zijn zoals Jij? Je vraagt Me, hoe Ik mogelijkerwijs de geest van Mijn geliefde kan kennen? Ik zal Jou alles vertellen, als Je erop vertrouwt, dat hetgeen Ik zeg, waar is; zo niet, waarom zou Ik Mijn woorden verkwisten?"

pratyāyane 'sti yadi yuktir atiprabhāvaḥ
kiṁ v āli te katham idaṁ na vayaṁ pratīmaḥ
no cet priyas tava guṇārṇava eva kintu
***premī bhaved ayam idaṁ tu mataṁ tavaiva* (102)**

Toen Ze dit hoorde, zei dat hemelse meisje, "O Rādhā, als Jij Me met logica kunt overtuigen en als Je Mijn vertrouwen kunt wekken, waarom zou Ik Jou dan niet geloven? Het is waar, dat Jouw dierbare Śrī Kṛṣṇa een oceaan van goede kwaliteiten is, maar het is slechts Jouw persoonlijke opvatting, dat Hij over *prema* beschikt."

preṣṭhaḥ paro bhavati tasya mano na budhya
ity eva bhāty anubhavādhvani hanta yasyāḥ
saivocyatāṁ nu para-kāya-manaḥ praveśa-
***vidyāvatīti parihāsa-vidā tvayādya* (103)**

Śrī Rādhikā zei, "Mijn lieve *sakhī*, Je kunt slimme grapjes maken. Je zegt, dat Je bekwaam bent in de kunst van het lezen van lichaam en geest van de minnaar of iemand anders, maar nu realiseer Jij Je, dat Je eigenlijk de geest van Jouw dierbare niet kunt doorgronden."

rādhe! tadā vilapitaṁ kim iti tvayoccai-
rjñātvā hṛdasya sukhinī katham eva nābhūḥ
satyaṁ bravīṣy api tu devy avadhehi kāpi
***śaktir viveka-bhid abhūt tad-adarśanasya* (104)**

Het celestijnse meisje zei, "O Rādhā, als Je de geest en het hart van Jouw geliefde Śrī Kṛṣṇa kent, waarom zat Je dan luidkeels te huilen, toen Hij Jou verliet? Als Je Zijn hart had gekend, waarom werd Je dan niet blij?"

Śrī Rādhikā antwoordde, "*Devī*, Je hebt hier een geldig punt, maar luister goed. Natuurlijk ken Ik het hart van Śrī Kṛṣṇa, maar dan nog, toen Ik van Hem gescheiden was, werd Ik door een onbeschrijflijk vermogen overweldigd. Het stal Mijn onderscheidingsvermogen en liet Me Mijn bewustzijn en alle gewaarwording van Mijn verstand en lichaam verliezen."

tvaṁ vetsi tan-mana ihāstu na me vivādo
gāndharvike! tava manaḥ sa hi veda no vā

vedeti kiṁ bhaṇasi bhoḥ śṛṇu yad-rahasyaṁ
***tattvaṁ tvayā yad abhavaṁ taralī-kṛtaiva* (105)**

Śrī Kṛṣṇa vermomd als een hemels meisje zei, "Gandharvikā, Ik vraag niet of Jij al of niet de geest van Śrī Kṛṣṇa kent, maar Ik wil weten, of Hij Jouw geest kent."

Śrī Rādhikā antwoordde, "*Sakhī*, heb Je tot nu toe geïnformeerd of Kṛṣṇa Mijn geest al of niet kent? Luister, dan zal Ik Jou het geheim ervan vertellen. Het is over het algemeen niet mogelijk hierover te spreken, maar vandaag zal Ik Jou alles openbaren, want Jouw *prema* heeft Me rusteloos gemaakt."

rādhe! jano 'yam ayi yat taralī-kṛto 'bhūt
premnā tvayaiva tad apṛccham idaṁ sva-
dhārṣṭyamśuśrūṣate śravaṇam asya yathā rahasyaṁ
***vaktuṁ tathārhasi na gopaya kiñcanāpi* (106)**

"Rādhā," zei het hemelse meisje, "Ik heb Mijn verlangen tot uitdrukking gebracht om het geheim achter deze materie te horen en daarmee heb Ik Mijn arrogantie getoond. Ik vraag Jou dit alleen, omdat Jouw liefde Me gretig heeft gemaakt het te horen. Ik weet, dat dit zeer vertrouwelijk is, maar toch, het is uiterst gepast om alles zorgvuldig aan Jouw gretige *sakhī* te vertellen; het is niet gepast om deze informatie achter te houden."

anyonya-citta-viduṣau nu parasparātma-
nitya-sthiter iti nṛṣu prathitau yad āvām

tac-caupacārikam aho dvitayatvam eva
***naikasya sambhavati karhicid ātmano nau* (107)**

Śrī Rādhā sprak toen, "Gewone mensen zeggen, 'Rādhā en Kṛṣṇa zijn eeuwigdurend in elkaars hart aanwezig en daardoor kennen Ze elkaars geest.' Eigenlijk is de echte waarheid alsvolgt: We zijn één ziel. Het is voor één ziel niet mogelijk om zich te delen.

ekātmanīha rasa-pūrṇatame 'tyagādhe
ekā susaṅgrathitam eva tanu-dvayaṁ nau
kasyiṁścid eka-sarasīva cakāsad eka-
***nālottham abja-yugalaṁ khalu nīla-pītam* (108)**

"Op een vijver kunnen uit één enkele stengel twee lotussen bloeien – een blauwe en een gele. Op dezelfde manier zijn Onze twee lichamen, één blauw en één geel, als één leven aan elkaar verbonden. Ze zijn één diepe ziel samengesteld uit de hoogste *rasa*. Als lichaam zijn We gescheiden, maar in Onze natuur zijn We één. Kṛṣṇa is van nature zegenrijk (*ānanda*) en Ik ben van nature speels (*hlādinī*). Zoals vuur en zijn brandend vermogen één zijn, zo bestaat er geen verschil tussen het vermogen (*śakti*) en de eigenaar van het vermogen (*śaktimān*).

"We kunnen niet van elkaar worden onderscheiden, als we worden gezien als één persoon en het vermogen van de persoon, maar omwille van *rasa* manifesteren We Ons in afzonderlijke gedaanten als Rādhā en Kṛṣṇa. Zonder spel en ver-

maak kunnen We elkaar niet proeven en zonder gedaante kunnen We geen spel uitvoeren.



Met deze waarheid in gedachten stelt *Śrī Gopāla-campūḥ* (*Pūrva-campū* 15.9) het volgende,

imau gaurī-śyāmau manasi viparīrtau bahir api
sphurat tad tad vastrāv iti budha-janair niścitam idam
sa ko 'py accha-premā vilasad ubhayoḥ sphūrtikatayā
dadhan mūrttī-bhāva-pṛthag-apṛthag apy āvirudabhūt

De betekenis van dit vers (uit *Śrī Gopāla-campūḥ*) is alsvolgt. Śrī Kṛṣṇa is volkomen aanwezig in het hart van Śrī Rādhā en Śrī Rādhā is volkomen aanwezig in het hart van Śrī Kṛṣṇa. Śrī Rādhikā draagt *śyāma*-kleurige kleding, de kleur van Kṛṣṇa's lichaam en Kṛṣṇa draagt gele kleding (*pītāmbara*), de kleur van Rādhikā's lichaam. Toen geleerden in filosofische conclusies dit zagen, hebben ze vastgesteld, dat zuivere *prema*, die niet in woorden kan worden uitgedrukt, zich in twee verschillende gedaanten heeft gemanifesteerd. Verder, om aantrekkelijk spel en vermaak uit te voeren zijn deze gedaanten zowel verschillend als niet-verschillend.

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.55-56) wordt gezegd,

rādhā kṛṣṇa-praṇaya-vikṛtir-hlādinī-śaktir-asmād
ekātmānāv api bhuvi purā deha-bhedaṁ gatau tau

rādhā-kṛṣṇa eka ātmā, duī deha dhari'
anyonye vilāse rasa āsvādana kari'

Śrīmatī Rādhikā is de gedaante van de transformatie van *kṛṣṇa-prema* en Ze is *kṛṣṇa-prema* in zijn meest gecondenseerde staat. Ze is het zegengevende vermogen (*hlādinī-śakti*) van Kṛṣṇa's liefdevolle, speelse vermaak. Ook al zijn Śrī Rādhā en Śrī Kṛṣṇa één ziel, Ze hebben twee afzonderlijke lichamen aangenomen om Hun eeuwig liefhebbende spel en vermaak in Goloka Vṛndāvana uit te voeren.

yat sneha-pūra-bhṛta-bhājana-rājitaika-
vartty agravartty amala-dīpa-yugaṁ cakāsti
tac cet are taratamo 'panudat parokṣa-
***mānandayed akhila-pārśva-gatāḥ sadālīḥ* (109)**

"Als in een schaal met olie een pit ligt, die aan beide zijden wordt aangestoken, verdrijven de twee vlammen de duisternis in beide richtingen. Op dezelfde manier zijn Onze twee lichamen samengevoegd als één ziel, die de duisternis van elkaars zielsangst vernietigt en tevens plezier geeft aan de *sakhīs* in Onze aanwezigheid.

yady āpated viraha-māruta etad ātta-
kampaṁ bhaved yugapad eva bhajec ca mūrcchām
vyagrā sadāly atha tad-āvaraṇe yateta
***tat susthayec ca sukha-sadma-gataṁ vidhāya* (110)**

"*Sakhī*, vanwege de blazende wind van afgescheidenheid van elkaar staan de vlammen van Onze twee lichamen te trillen en op hetzelfde moment vallen we alletwee flauw. De *sakhīs*, die allemaal bekwaam zijn, proberen met zorg deze wind te laten stoppen met blazen. Ze nemen al Ons verdriet weg en herstel-

len Onze vredige conditie door voor Ons regelingen te treffen om het huis van geluk in elkaars gezelschap binnen te gaan.

sandarśitaṁ tad idam adya rahasya-ratnaṁ
svasvānta-sampuṭa-varaṁ sphuṭam udghaṭaya
sandeha-santam asahāri tavāstu bhavye
***hṛdy eva dhāryam aniśaṁ na bahiḥ prakāśyam* (111)**

"O Kalyāṇī (heilzame), vandaag heb Ik de meest kostbare schatkist van Mijn hart opengezet en Jou het hoogst geheime juweel van *prema* getoond. Mag dit de duisternis van Jouw twijfels geheel wegnemen. Houd het altijd in Jouw hart en openbaar het nooit aan iemand anders."

kṛṣṇo jagāda sakhi! yad yad idaṁ tvayoktaṁ
tat tat sa-yuktikam adhārayam eva sarvam
cetas tu me śaṭham aho haṭhavartty avaśyaṁ
***tat te parīkṣitum ihecchati kiṁ karomi* (112)**

Het hemelse meisje (Śrī Kṛṣṇa) zei, "Mijn vriendin, Ik heb alles dat Je Me hebt verteld goed begrepen en Ik zal het in Mijn hart bewaren. Maar dat kromme verstand van Mij wil de waarheid van Jouw woorden op de proef stellen. Hoe kan Ik dat doen?

tvaṁ varttase 'tra sa tu sāmpratam ātma-tāta
gehe kadācid avanāya gavāṁ vane 'pi
ātmaikyam āli yuvayor yad iha pratīmastat
***kiṁ parīkṣaṇam ṛte samupaiti siddhim* (113)**

"*Sakhī*, nu Jij hier zit, kan Jouw dierbare Śrī Kṛṣṇa in Zijn ouderlijk huis zijn of in het bos om de koeien te hoeden. Ik geloof echt, dat Jullie één ziel zijn in twee lichamen, maar het kan alleen proefondervindelijk worden bewezen.

yaiva smṛtiḥ sumukhi! yasya yathā yadā te
saivāsya ced bhavati tarhi tathā tadaiva
pratyakṣam eva yadi tāṁ kalayāmi sampra-
***tyatraiva vā sakhi tadaiva dadhe pratītim* (114)**

"O Sumukhī (mooi gezichtje), als Ik precies nu op deze plek rechtstreeks kan zien, dat Śrī Kṛṣṇa onmiddellijk en precies weet, wat Jij denkt, dan O vriendin, is Mijn vertrouwen gevestigd.

dūre 'thavā nikaṭa eva sa te priyaḥ syā-
dehīha satvaram iti smṛta-mātra eva

āyāti cet tava samakṣam ayaṁ tadā vā-
***mātmaikyam ity avagamo dhinuyāt sadā mām* (115)**

"Of Jouw geliefde nabij is of ver weg, denk gewoon aan Hem en mediteer hierop: 'Kom alsjeblieft snel hier.' Als Ik Hem hier voor Jou aanwezig zie, zal Ik vol blijdschap voor eens en voor altijd aanvaarden, dat Jullie tweeën als één ziel zijn verbonden.

vighnaḥ kvacit tu guru-nighnatayāpi daivād
daityāgamād api kutaścana vāpi hetoḥ
anyonyam apy atanu vāṁ smarato yadi syā-
***nno saṅgatis tad iha nāstitamāṁ vivādaḥ* (116)**

"Ik zal echter niets zeggen, indien Jullie volkomen verzonken zijn in gedachten aan elkaar, maar elkaar niet kunnen ontmoeten vanwege hindernissen, zoals het plotseling opduiken van een demoon of het moeten gehoorzamen van ouderen.

yady apy amuṁ guru-pure sakhi saṅkucantī
naivāhvayasy abhisarasyata eva dūram
kiñcaikadāpi na tad āgamam īhase tvaṁ
***svārthaṁ tv idaṁ tu nitarāṁ madirākṣi vidmaḥ* (117)**

kṛṣṇa-priye sakhi! tad apy adhunā mamānu-
rodhād amuṁ smara sa etu sukhaṁ tanotu
nātrāsti te guru-janāgamanāvakāśo
***mat-saṁśayottham api khedam apākarotu* (118)**

"O *sakhī*, O Jij met dronken ogen (Madirākṣi), Ik weet heel goed, dat Je Kṛṣṇa uit angst voor Jouw schoonouders niet kunt vragen bij Jou te komen, als Je opgesloten zit in het huis van Jouw schoonouders. Je ontmoet Hem ver van Jouw huis; Je wilt nooit, dat Hij voor Jouw eigen plezier naar Jou toekomt.

"Maar nu, Mijn lieve vriendin, O geliefde van Śrī Kṛṣṇa, denk overeenkomstig Mijn verzoek alsjeblieft één keer aan Hem. Ik zou meer dan gelukkig zijn om Hem hier te zien, vooral omdat er geen reden is om de komst van Jouw superieuren te verwachten. Verdrijf alsjeblieft zonder aarzelen deze pijnlijke twijfel van Mij."

ity arthitā sa-rabhasaṁ vṛṣabhānu-kanyā-
sanyāyam āha naya mā hasanīyatāṁ mām

brūṣe yathaiva karavāṇi tathaiva no cet
***premaiva dhāsyati rujaṁ ciram ātta-lajjaḥ* (119)**

Śrī Rādhikā, de dierbare lievelingsdochter van Śrī Vṛṣabhānu Mahārāja, beraadslaagde goed over het verzoek van het hemelse meisje en zei, "O *sakhī*, maak Me niet het mikpunt van spot. Als Ik aan Jouw verzoek niet kan voldoen, ga Ik me schamen over Mijn *prema* en zal Ik Me voor altijd ellendig voelen.

vṛndārakeḍya! bhagavan! mad-abhīṣṭa-deva!
śrī-bhāskara! tri-jagad-īkṣaṇa-saukhya-dāyin
mat-sarva-kāma-da! kṛpāmaya! padminīśa!
***satyānṛtādy-akhila-sākṣitayā pratīta* (120)**

gāndharvikā-giridharau bhavataḥ sadaikā-
tmānāv itīyam anṛtā na yadi prathāsti
sampraty asau giridharo 'tra tad ādadāno
***man-netrayoḥ paricayaṁ svam ude 'bhyudetu* (121)**

"O Heer, die wordt vereerd door de halfgoden, O Jij die de levende wezens in de drie werelden plezier geeft, O Jij die al Mijn verlangens vervult, O genadevolle, O Padminīśa, O getuige van alles dat waar en onwaar is, O Mijn vererenswaardige Heer, O Bhagavān Sūryadeva, indien mensen de waarheid spreken, wanneer ze zeggen 'Rādhā en Kṛṣṇa zijn eeuwigdurend één ziel', mag Śrī Kṛṣṇa direct voor Mijn ogen verschijnen om Mijn intieme metgezellen plezier te geven."

uktvedam eva vṛṣabhānu-sutātma-kāntaṁ
dhyātuṁ samārabhata mīlita-netra-yugmā
sā yoginīva viniruddha-hṛṣīka-vṛtti-
rāste sma yāvad avikhaṇḍita-mauna-mudrā **(122)**

tāvad vihāya sahasaiva hariḥ sa yoṣi-
dveśaṁ sakhīḥ svam akhilāḥ paricinvatīs tāḥ
bhru-saṁjñayaiva vidadhan nija-pakṣa-pāte
cumban priyāṁ muhur avāritam ālilińga **(123)**

Toen Ze dit uitsprak, sloot Vṛṣabhānu-nandini Śrī Rādhikā Haar ogen en mediteerde op Haar geliefde, Śrī Kṛṣṇa. Ze was gaan zitten als een *yoginī* en onderdrukte de functies van Haar zintuigen en betrachtte zwijgzaamheid.

In een minimum van tijd legde Śrī Kṛṣṇa Zijn vermomming af en toonde Zijn identiteit aan de andere *sakhīs*. Met een teken van Zijn wenkbrauwen gaf Hij Zijn wens te kennen, dat ze het spel met Hem moesten meespelen en toen omarmde Hij Zijn geliefde Śrī Rādhikā en kuste Haar vrijelijk keer op keer.

romāñcitākhila-tanur galad-aśru-siktā
dhyānāgataṁ tam avabudhya bahir vilokya
ānanda-līna-hṛdayā khalu satyam eva
yoginy arājata nirañjana-dṛṣṭir eṣā **(124)**

Het hele lichaam van Śrī Rādhikā kreeg kippenvel en er rolden tranen van vreugde over Haar wangen. Toen Ze in Haar meditatie had gezien, dat Haar geliefde Śrī Kṛṣṇa was gekomen, opende Ze Haar ogen. Toen Ze Kṛṣṇa voor Haar zag

staan, werd Ze ondergedompeld in een oceaan van zegenrijke vervoering. Śrī Rādhikā leek op een *yoginī*, die *brahma* rechtstreeks ontmoette. De tranen uit Haar ogen spoelden Haar oogzwart weg.

saṁjñāṁ kṣaṇād alabhatātha paṭāñcalena
vaktraṁ pidhāya sudṛg ātanute sma lajjām
taṁ prāha saiva lalitā kim aho vilāsinnāgā
***alakṣitam iha tvam atīva citram* (125)**

Na enkele ogenblikken kwam Śrī Rādhikā met Haar mooie ogen weer bij Haar positieven en bedekte vol schaamte Haar gezicht met het uiteinde van Haar *sārī*. Śrī Lalitā richtte zich tot Kṛṣṇa, dat kroonjuweel van alle pronkzieke minnaars en zei, "O sportieveling, het is hoogst verbazingwekkend, dat Je hier ongezien naartoe bent gekomen.

antaḥ-pure kula-vadhū-kula-mātra-gamye
śakto na yatra pavano 'pi haṭhāt praveṣṭum
tatreti yas tu gatabhīḥ puruṣaḥ sa eṣa
***gaṇyo 'tisāhasika-śekhara eka eva* (126)**

"Alleen vrouwen van de familie worden in deze private binnenkamer van het huis toegelaten. Zelfs de wind kan hier niet binnendringen. De man, die hier onbevreesd naartoe komt, moet het kroonjuweel van moedige mannen zijn.

tatrāpi mad-vidha-sakhī-jana-pālitāyāḥ
sādhvī-kulāplavana-kīrtti-surāpagāyāḥ
snātvaiva mitra-yajanāya kṛtāsanāyāstaṁ
***dhyātum eva vinimīlita-locanāyāḥ* (127)**

aṅgaṁ balāt spṛśasi yad-vṛṣabhānu-putryā
devāt tato dina-pater api no vibheṣi
na tvaṁ kim atra gaṇayiṣyasi loka-dharmau
***lajjā tu keyam iti na hi paryyacaiṣīḥ* (128)**

"Je dringt Jezelf op aan het lichaam van Śrī Rādhikā, de dochter van Koning Vṛṣabhānu, zelfs al wordt Ze constant bewaakt door heftige *sakhīs*, zoals ik. Haar faam is gelijk de heilige rivier Mandākinī, waarin kuise vrouwen zich ritueel baden door zich bezig te houden met de zuivering van horen en chanten. Met andere woorden, Zij is de meest kuise van alle kuise vrouwen. Zelfs Arundhatī zou willen, dat ze zo kuis was als Zij.

"Nadat Śrī Rādhikā Haar bad had genomen, is Ze met gesloten ogen gaan zitten om Mitradeva, de Zongod, te eren. [Dat wil zeggen, onder voorwendsel van het vereren van de Zongod mediteerde Ze op het vergenoegen van Haar meest dierbare Śrī Kṛṣṇa.] Jij weet niet wat schaamte betekent. Ben Je niet bang voor de Zongod? Heb Je geen consideratie met sociale omgangsvormen en morele gedragsregels?

tan mādhavādya tava diṣṭam ahaṁ stuve ya-
dāryā gṛhe na hi nāpi patiḥ sa kopī
sakhyo 'balā vayam aho karavāma kiṁ te
***bhadreṇa lampaṭa-vara tvam ito 'vito 'bhūḥ* (129)**

"O Mādhava, ik prijs Jouw grote geluk, dat de schoonmoeder van Śrī Rādhikā, Jaṭīla, en Haar boze echtgenoot niet thuis zijn. Wij *sakhīs* zijn maar tere en zwakke vrouwen. Hoe kunnen we tegen Jou opstaan? O grootste aller verdorven schooi-

ers, vandaag heb Je Jezelf behendig tegen dit gevaar weten te beschermen."

❀ ❀ ❀

De woorden van Śrī Lalitā waren vol ironie. Ze bedoelde eigenlijk te zeggen, "O Kṛṣṇa, de schoonmoeder van Śrī Rādhā, Jaṭīla, en Haar boze echtgenoot zijn niet thuis. Ik ben Haar vriendin en aangezien ik altijd Haar geluk wens, speel daarom alsjeblieft onbevreesd met mijn vriendin Rādhikā."

kṛṣṇo 'bravīt kam api naiva dadhāmi mantuṁ
gośāla-catvaram anuśrita-khelano 'ham
daivāt samasmaram imam atha sadya eva
***daivena kenacid ivāgamito 'py abhūvam* (130)**

Śrī Kṛṣṇa antwoordde, "Lalitā, je kunt Me niet kwalijk nemen voor hetgeen is gebeurd. Ik was aan het spelen op de binnenplaats van de koestal, toen Ik plotsling aan Śrī Rādhikā moest denken en toen heeft een of andere halfgod Me ogenblikkelijk hier naartoe gebracht."

rādhābhyadhatta lalite! kva nu varttate 'sau
devī pratītim upayāti vilokya no vā
devī tu dīvyati dṛśaiva gatādhir eta-
***ddhāmāntar atra mudam ātanute tato naḥ* (131)**

Śrī Rādhikā zei, "Mijn lieve vriendin Lalitā, Kṛṣṇa is hier eenvoudig naartoe gekomen als gevolg van Mijn gedachten aan Hem. Maar waar is dat celestijnse meisje gebleven? Gelooft ze Me, nu ze hiervan getuige is geweest?"

Lalitā antwoordde, “Toen dat hemelse meisje zag, dat Jullie elkaar ontmoetten, was alle twijfel in Haar verdwenen en was de pijn in Haar hart verdreven. Ze is naar binnen gegaan en regelt iets voor onze vreugde.”

devīti kāṁ bhaṇasi tāṁ paricāyayātre-
tyuktvā sakhīṁ harir athābruvad abruvāṇām
āṁ jñātam adya lalite khalu dhūrttatā vo
***vyakteyataiva samayena babhūva diṣṭyā* (132)**

Śrī Kṛṣṇa vroeg, “Zou je Me aan dit hemelse meisje willen voorstellen?” Toen Śrī Lalitā geen antwoord gaf, zei Hij, “Ha, nu snap Ik het. Met goed geluk kom Ik er nu achter hoe doortrapt je bent.

kāpy atra siddha-vanitā kim u khecarī vā
devī sameti tata eva gṛhīta-vidyā

mām atyavaśyam iyam ātmavaśe vidhāya
***dāsīyati pratidinaṁ prasabhaṁ prakṛṣya* (133)**

“Een of andere handige jongedame met een bovennatuurlijk vermogen, of een of andere halfgodin uit de lucht, moet naar jouw huis zijn gekomen en jouw vriendin Rādhikā moet een of andere bovennatuurlijke *mantra* van haar hebben gekregen. Nu heeft Rādhikā Me zwak en hulpeloos gemaakt, ook al sta Ik van niemand onder controle. Iedere dag verleidt Ze Me met kracht en wil Ze Me tot Haar dienaar maken.

saivādya mahyam api kañcana mantram ekaṁ
rādhe dadātu bhava bhāvini me sahāyā

śiṣyaṁ tvam eva kuru mām athavā prapanna-
***mutkaṇṭhitaṁ rahasi kutracanāpi nītvā* (134)**

"O Bhāvinī, O Śrī Rādhā, regel alsjeblieft, dat dit hemelse meisje Mij ook een *mantra* geeft. Ik wil Me graag aan Jou overgeven. Breng Me alsjeblieft naar een eenzame plek en maak Me Jouw discipel."

vaṁśy eva rājatitamām atisiddha-vidyā
sāṅkaṁ tavānayati sādhu-satīḥ pura-strīḥ
tāñ cāpi corayasi yarhi tadā gatir me
***kā syād ato nahi tayāpi sadārtha-siddhiḥ* (135)**

Śrī Rādhikā zei, "Je houdt in Jouw hand Jouw glimmende fluit vast, die beschikt over bovennatuurlijke kracht en die uiterst kuise, jonge, getrouwde vrouwen kan aantrekken om Jouw verlangens in vervulling te brengen. Waarom zou Je nog een *mantra* nodig hebben?"

"De fluit kan die taak niet altijd vervullen," antwoordde Kṛṣṇa. "Hoe kan hij Me van dienst zijn, als jullie hem stelen?"

devī hriyā tava gṛhāntar ihāsti līnā
tvām eva mantram upadekṣyati sā kathaṁ vā
utkaṇṭhase tad api cet praviśa svayaṁ bhoḥ
***sā cet dayeta bhavitā eva kārya-siddhiḥ* (136)**

Lalitā antwoordde, "O Kṛṣṇa, het celestijnse meisje werd verlegen, toen Ze Jou zag en toen heeft Ze Zich in huis verstopt. Waarom zou Ze Jou een *mantra* leren? Als Je dat zo graag wilt, ga dan het huis binnen. Als het hemelse meisje genadig is, zal Ze Jouw verlangens zeker vervullen."

ity acyute viśati veśma jagāda rādhā
kiṁ tattvam atra sakhi! māṁ vada saṁśayānām
rādhe! na saṅkuca cala praviśāmi tasyāḥ
sakhyās tavātra hariṇā kalayāmi saṅgam **(137)**

Toen Śrī Kṛṣṇa dit hoorde, ging Hij het huis binnen. Śrī Rādhikā vroeg, "Lalitā, wat ben je aan het doen? Zeg het Me eerlijk. Ik begrijp niet, wat er gaande is, maar Ik heb een vermoeden."

Lalitā antwoordde, "Mijn vriendin Rādhā, aarzel niet. Laten we naar het huis gaan om te observeren, hoe Jouw vriendin Śrī Kṛṣṇa ontmoet."

ālīṣu manda-hasitāmṛta-varṣiṇīṣu
kṛṣṇokti-pāṭavam athodabhinat tad uptam

hṛd-vapram anvadhita tarka-tarus tato 'syā
ṛddhaḥ phalaṁ bahu-rasaṁ nikhilāvabodham **(138)**

Daarna werd het zaad van de magistrale woorden van Śrī Kṛṣṇa in het veld van Śrī Rādhikā's hart gelegd. Het zaad ontkiemde en – beregend door het zoete lachen uit de wolken van Śrī Lalitā en de andere *sakhīs* – groeide het uit tot een boom van kennis, die vruchten vol *rasa* schonken.



De slimme uitlatingen van Śrī Kṛṣṇa, die zo krachtig zijn als een *mantra* gegeven door een halfgodin, maakten Śrī Rādhikā aan het twijfelen. Deze twijfels werden sterker naarmate de *sakhīs* omvielen van het lachen. Nadat ze echter zorgvuldig

had nagedacht, wat er was gebeurd, ging Ze alles begrijpen en werd meer dan gelukkig, toen ze erachter was gekomen, dat Ze met Śrī Kṛṣṇa had gesproken, die Haar dierbaarder is dan miljoenen levens van Zichzelf.

antardadhe bahir agād athavātra devī
tan-mārgaṇāya tad itas tvarayā prayāmaḥ
vidyāṁ tvam eva sakhi! tām upadiśya kṛṣṇa-
***mānandayeti sahasā niragus tadālyaḥ* (139)**

Śrī Lalitā zei, "Het ziet ernaar uit, dat het hemelse meisje van deze plek is verdwenen of naar buiten is gegaan. Laten we onmiddellijk naar Haar gaan zoeken. O vriendin Rādhā, geef alsjeblieft de kennis van de *mantra* aan Śrī Kṛṣṇa en maak Hem gelukkig." Toen vertrokken de *sakhīs* gezwind.

tat prema-sampuṭa-gatair bahu-keli-ratnai-
stau maṇḍitāvajayatāṁ rati-kānta-koṭīḥ
santo 'pi yat śravaṇa-kīrtana-cintanādyai-
***stau prāptum unnata-mudaḥ satataṁ jayanti* (140)**

Śrī Rādhā en Śrī Kṛṣṇa decoreerden Zich met de juwelen van amoureus spel en vermaak uit de schatkist van *prema* en versloegen op die manier miljoenen Cupido's. Dit is niet verwonderlijk. Heilige toegewijden horen en chanten over deze edelstenen van transcendent amoureus spel en mediteren erop om dienstverlening te krijgen aan de lotusvoeten van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa. Zo krijgen ze de hoogste zegen en komen ze voor de eeuwigheid hun wellust teboven.

Nadat men de *rasa* van bovenzinnelijk spel heeft geproefd, kan het verlangen naar aards plezier niet in het hart achterblijven. Het hart en de geest blijven dan eeuwig ondergedompeld in het proeven van dergelijke *rasa* zonder ruimte te laten voor gedachten over het lichaam of de zintuigen.

ṣaṭ-śūnya-ṛtv-avanibhir gaṇite tapasye
śrī-rūpa-vāṅ-madhurimāmṛta-pāna-puṣṭaḥ
rādhā-girīndra-dharayoḥ sarasas taṭānte
***tat-prema-sampuṭam avindata ko 'pi kāvyam* (141)**

iti śrī-prema-sampuṭaḥ sampūrṇaḥ

Dit gedicht over Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa getiteld *Śrī Prema-sampuṭa* is tot stand gekomen in de maand Phālguna in het jaar 1606 van het Śakābda Tijdperk (1684) aan de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa en Śrī Śyāma-kuṇḍa door iemand, die geheel is gevoed door de zoete, ambrozijnen woorden te drinken van Śrīla Rūpa Gosvāmī.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura onthult hier uit nederigheid zijn naam niet.

iti śrīla-bhaktivedānta nārāyaṇa gosvāmī sampāditaṁ
śrī-prema-sampuṭa-bhāvānuvādaṁ sampūrṇaḥ

ALDUS EINDIGT DE *BHĀVĀNUVĀDA* VAN *ŚRĪ PREMA-SAMPUṬA*
VAN ŚRĪLA VIŚVANĀTHA CAKRAVARTĪ ṬHĀKURA DOOR
ŚRĪLA BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA.



Centra & Contacten Wereldwijd

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

INDIA

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com • **New Delhi**: *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre*: Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com • **Vrindavan**: *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com • **Puri**: *Jay Shri Damodar Gaudiya Math – Sea Palace*, Chakratirtha Road. Tel: 06752-223375 • **Bangalore**: *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhanas@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386 • **Faridabad**: *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869 • **Navadvipa**: *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

AUSTRALIA

Garden Ashram – Akhileshvari dasi, Tel: 612 66795916, Email: akhileshvari.dasi@gmail.com • *Shri Gaura Narayan Gaudiya Math* – Brisbane, Queensland, Tel: +61 403 993 746, Email: bhaktibrisbane2010@gmail.com

CHINA / HONG KONG

15A, Hillview Court, 30 Hillwood Road, Tsim Sha Tsui, Kowloon, Tel: +85223774603

UNITED KINGDOM & IRELAND

Birmingham: *Shri Gour Govinda Gaudiya Math* – 9 Clarence Road, Handsworth, Birmingham, B21 0ED, U. K., Tel: (44) 121551-7729, Email: bvashram108@gmail.com • **London**: *Shri Gangamata Gaudiya Math* – 631 Forest Road, E17 4NE London, Tel: 02080578406, Email: gangamatas@hotmail.com • **Galway**: *Family Centre* – Tel: 353 85-1548200, Email: jagannathchild@gmail.com

USA

Gaudiya Vedanta Publications Offices – Tel: (800) 681-3040 ext. 108, Email: orders@bhaktiprojects.org • **Alachua:** *Shri Shri Radha-Govinda Mandir* – Tel: (1) 386-462-2682. Email: yourbvgi@gmail.com, Website: www.bvgi.org • **Houston:** *Shri Govindaji Gaudiya Math* – Tel: (1) 281-650-8689. Email: info@sggm.org, Website: www.sggm.org

Websites

Gauḍīya Vedānta Publications (GVP)
De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:
www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD
BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Arcana-dīpikā
Śrī Bhajana-rahasya
Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu
Bhakti-rasāyana
Bhakti-tattva-viveka
Śrī Brahma-saṁhitā
Essence of the Bhagavad-gītā
Five Essential Essays
Going Beyond Vaikuṇṭha
Harmony
Jaiva-dharma
Letters From America
Śrī Manaḥ-śikṣā
My Śikṣā-guru and Priya-bandhu
Pinnacle of Devotion
Śrī Prabandhāvalī
Secret Truths of the Bhāgavatam
Secrets of the Undiscovered Self
Śiva-tattva
Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta
Śrī Dāmodarāṣṭakam
Śrī Gauḍīya Gīti-guccha
Śrī Gīta-govinda
Śrī Gopī-gīta
Śrī Harināma Mahā-mantra
Śrīmad Bhagavad-gītā
Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya
Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā
Śrī Prema-sampuṭa
Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā
Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ
Śrī Śikṣāṣṭaka
Śrī Upadeśāmṛta
Śrī Vraja-maṇḍala Parikramā
Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda
Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī – His Life and Teachings
The Distinctive Contribution of Śrīla Rūpa Gosvāmī
The Essence of All Advice
The Gift of Śrī Caitanya Mahāprabhu
The Journey of the Soul
The Nectar of Govinda-līlā
The Origin of Ratha-yātrā
The Way of Love
Utkalikā-vallarī
Vaiṣṇava-siddhānta-mālā
Veṇu-gīta
Walking with a Saint
Rays of the Harmonist (periodical)

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**

vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

https://purebhakti.com/jayaradhe.nl

Bhagavad-gītā
Bhāgavata-rahāsya
Bhajana-rahasya
Bhakti-tattva-viveka
Boterdief
Camatkāra-candrikā
Essentie van Bhagavad-gītā
Geheimen van Bhajana
Geheimen van het onontdekte Zelf
Geluk in het paradijs der dwazen
Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu
Gīta-govinda
Gopi-gīta
Hari-kathāmṛta
Jagannātha Ratha-yātrā
Jaiva-dharma
Mādhurya-kādambinī
Maharṣi Durvāsā
Manaḥ-śikṣā
Nityа-dharma
Prabandha Pañcakam
Prabandhavalī
Prema-pradīpa
Prema-sampuṭa
Reis van de ziel
Rāga-vartma-candrikā
Rāmānanda Rāya Saṁvāda
Śikṣāṣṭaka
Śiva-tattva
Śrī Rādhā
Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage
Summum van toewijding
Ujjvala-nilāmaṇi-kiraṇa
Upadeśamṛta
Utkalikā-vallarī
Veṇu Gīta
Verborgen pad van devotie
Voorbij Nirvāṇa
Ware sentimenten van de ziel
Wijze van Liefhebben

Jaya Radhe